

B Autonome Beeldende Kunst

ArtEZ hogeschool voor de kunsten

*Verslag van de uitgebreide opleidingsbeoordeling
22 en 23 april 2014*

 Dit document laat zich het beste dubbelzijdig afdrukken.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Samenvatting.....	4
Colofon	7
Inleiding.....	8
Beoogde eindkwalificaties.....	10
Programma	14
Personeel.....	21
Voorzieningen	24
Kwaliteitszorg	27
Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	29
Bijlagen	34
Bijlage 1 Visitatiecommissie	35
Bijlage 2 Programma visitatie.....	37
Bijlage 3 Kwantitatieve gegevens.....	40
Bijlage 4 Eindkwalificaties	42
Bijlage 5 Programmaoverzicht	44
Bijlage 6 Bestudeerde documenten	50
Bijlage 7 Onafhankelijkheidsverklaringen	51

Samenvatting

Op 22 en 23 april 2014 is de hbo-Bachelor of Fine Art van ArtEZ hogeschool voor de kunsten gevisiteerd door een commissie van AeQui. Het totaaloordeel van de commissie is **goed**.

De vierjarige bacheloropleiding wordt verzorgd door twee afdelingen, in Enschede (voltijd en deeltijd) en Arnhem (voltijd). In feite is er sprake van twee programma's, elk met een eigen profiel, onderwijsconcept, programma en docententeam. De Academie maakt daarmee een bewuste keuze om twee programma's met twee verschillende perspectieven op beeldende kunst aan te bieden. Daarmee wordt studenten een keuze geboden en de docenten een eigen cultuur en eigen mogelijkheden tot ontwikkeling.

Beoogde eindkwalificaties

De commissie beoordeelt de beoogde eindkwalificaties (standaard 1) als **goed**. De visitatiecommissie heeft vastgesteld dat beide opleidingen aansluiten bij het landelijke beroepsprofiel. De commissie waardeert de onderscheidende en expliciete visie van beide opleidingen. In Arnhem wordt de pluriformiteit van de beeldende kunst in de opleiding tot uitdrukking gebracht door studenten te koppelen aan een ervaren kunstenaar met een uitgesproken positie en ze in staat te stellen keuzes te maken uit het geschakeerde programma, waarin het maken in relatie tot theoretische reflectie en de maatschappelijke context wordt onderzocht. In Enschede staan eigenzinnigheid, materiaal en verdieping in een discipline centraal. De commissie concludeert dat de opleidingen oog hebben voor de ontwikkelingen in de beroepspraktijk en indien nodig passen zij hier de eindkwalificaties (en het programma) op aan. De competenties zijn actueel en weerspiegelen het bachelorniveau. De opleidingen hebben goede relaties met de beroepspraktijk.

Programma

De commissie beoordeelt de standaarden, verbonden aan het programma als **goed**. Standaard 7 beoordeelt de commissie als **voldoende**. De visitatiecommissie stelt vast dat in beide programma's de eindkwalificaties bereikt kunnen worden. De relatie met de beroepspraktijk krijgt vorm middels stages, projecten, excursies en de inbreng van de docenten en tutoren.

Het onderwijsmodel in Arnhem wordt gekenmerkt door de rol van de tutor en de heterogene tutorgroepen. De tutor is na de propedeuse de belangrijkste begeleider van de studenten bij hun ontwikkeling als kunstenaar. De visitatiecommissie vindt dit een

goed model en heeft er veel waardering voor dat de opleiding deze stap heeft gezet.

Het onderwijsmodel in Enschede wordt gekenmerkt door een grote zelfstandigheid van studenten en nadruk op de persoonlijke interesse van studenten. Enschedese studenten worden vanaf het tweede jaar opgeleid in een van de drie disciplines: Painting, Sculpture of Fine Art Media. Ook deze opzet krijgt waardering van de visitatiecommissie.

De commissie vindt de toegenomen aandacht voor onderzoek en theorie in beide programma's positief. De programma's zijn studeerbaar. Tenslotte vindt de commissie het instroombeleid goed.

Personeel

De commissie beoordeelt de standaarden die samenhangen met het personeel – 8, 9 en 10 – als **goed**.

De visitatiecommissie heeft waardering voor het personeel. De docenten hebben een goede relatie met de beroepspraktijk, doordat zij daarin zelf als beeldend kunstenaar werkzaam zijn. Daarnaast zijn de docenten enthousiast en toegankelijk, zo bleek tijdens de visitatie. Dit is ook door studenten bevestigd. De commissie stelt vast dat de hogeschool complex georganiseerd is en dat organisatie en structuur nog volop in ontwikkeling zijn.

Voorzieningen

De commissie beoordeelt de standaarden die samenhangen met de voorzieningen (standaarden 11 en 12) als **goed**.

De opleiding beschikt op de twee locaties over goede faciliteiten. De beschikbaarheid van werkplaatsen en de begeleiding in de werkplaatsen zijn daar een belangrijk onderdeel van. Passend bij het onderwijsconcept beschikken de Arnhemse studenten over

een eigen denk- en werkplek. Ook studenten van de Enschedese richtingen Painting en Sculpture hebben binnen de Academie een eigen werkplek. Studenten worden goed begeleid door hun docenten, tutor en/of mentor. Het kleinschalige karakter van de opleidingen draagt bij aan intensief contact tussen docenten en studenten. Dit wordt door studenten gewaardeerd. Ook voor studenten met een functiebeperking is voorzien in goede begeleiding. Daarbij staat maatwerk centraal. De informatievoorziening aan studenten is voldoende.

Kwaliteitszorg

De commissie beoordeelt de standaarden verbonden aan kwaliteitszorg (13, 14 en 15) als **goed**.

De Academie kent volgens de commissie een goed kwaliteitszorgsysteem. Op facultair en opleidingsniveau wordt structureel en gestructureerd gemeten. Deze metingen leiden tot aantoonbare verbetermaatregelen. Ook worden de belanghebbenden betrokken bij (de kwaliteitszorg van) de opleiding. Studenten voelen zich over het algemeen zeer gehoord door de opleidingen. Het is de commissie opgevallen dat studenten en docenten nauw betrokken zijn geweest bij en geïnformeerd zijn over de fusie tussen de voormalige Zwolse en Arnhemse opleiding. De commissie vindt dat positief.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De commissie beoordeelt de toetsing en de gerealiseerde eindkwalificaties (standaard 16) als **goed**. Beide opleidingen hebben een adequaat systeem van toetsing. De toetsvormen passen bij de werk-

vormen en doelstellingen van de opleidingen. De werkschouw is een belangrijke toetsvorm. De opleidingen maken daarbij gebruik van van tevoren vastgestelde beoordelingscriteria en het meerogenprincipe. De commissie is op basis van de beoordeelde afstudeerwerken van mening dat het bachelorniveau wordt gerealiseerd. De bestudeerde werken zijn van goed niveau. Het is de commissie daarbij opgevallen dat de Enschedese werken wat meer traditioneel van aard zijn, terwijl de werken in Arnhem een meer pluriform en modern beeld laten zien.

Aanbevelingen

De commissie heeft in het rapport de volgende aanbevelingen geformuleerd.

De commissie heeft waardering voor de specifieke profielen van de beide programma's. De commissie daagt de Enschedese opleiding daarbij uit haar profiel vorm te geven vanuit vernieuwing en innovatie binnen het ambacht. Bijvoorbeeld door binnen de bestaande specialisaties inhoudelijke vernieuwing centraal te stellen.

De programma's bieden voldoende mogelijkheden tot internationale excursies en uitwisseling. De commissie wil graag beide programma's aanmoedigen meer aandacht te besteden aan het aantrekken van talentvolle internationale studenten.

De commissie raadt de Enschedese afdeling aan bij de werkschouwen die plaatsvinden in de eerste drie studiejaar ook externe deskundigen te betrekken. Daardoor krijgen studenten bredere feedback op hun werk.

De visitatiecommissie is onder de indruk van de visie van de twee programma's, de durf van ArtEZ om twee uiteenlopende programma's aan te bieden en de wijze waarop het management en docenten vormgeven aan de opleiding. De afgestudeerden zijn autonome kunstenaars met een duidelijk eigen profiel. Op die grond geeft de visitatiecommissie een positief advies inzake accreditatie van de Bachelor of Fine Art.

Namens de voltallige visitatiecommissie, Utrecht, juni 2014

Ir. R.S. Kloosterman
Voorzitter

Drs. T. Buising
Secretaris

Overzicht

De beoordelingen per standaard zijn weergegeven in onderstaande tabel.

Standaard	Beoordeling (voltijd en deeltijd)
Beoogde eindkwalificaties 1. Beoogde eindkwalificaties	<i>Goed</i>
Programma 2. Oriëntatie van het programma 3. Inhoud van het programma 4. Vormgeving van het programma 5. Instroom 6. Studeerbaarheid 7. Omvang en duur	<i>Goed</i> <i>Goed</i> <i>Goed</i> <i>Goed</i> <i>Goed</i> <i>Voldoet</i>
Personeel 8. Doeltreffend personeelsbeleid 9. Het personeel is gekwalificeerd 10. De omvang van het personeel is toereikend	<i>Goed</i> <i>Goed</i> <i>Goed</i>
Voorzieningen 11. Materiële voorzieningen 12. Studiebegeleiding	<i>Goed</i> <i>Goed</i>
Kwaliteitszorg 13. Evaluatie resultaten 14. Maatregelen tot verbetering 15. Betrekken van opleidings- en examencommissie, medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	<i>Goed</i> <i>Goed</i> <i>Goed</i>
Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties 16.1 Toetsing 16.2 Gerealiseerde eindkwalificaties	<i>Goed</i> <i>Goed</i>
Totaalbeoordeling	Goed

Colofon

Instelling en opleiding

ArtEZ hogeschool voor de kunsten
Adres: Onderlangs 9, 6812 CE Arnhem
Telefoon: (026) 35 356 35
Status instelling: bekostigd
Resultaat instellingstoets kwaliteitszorg: niet aangevraagd

Opleiding: B Autonome Beeldende Kunst
Niveau: hbo-bachelor
Aantal studiepunten: 240 EC
Titel: Bachelor of Fine Art
Locatie: Arnhem en Enschede
Variant: voltijd en deeltijd
Croho-nummer: 39110
Kwantitatieve gegevens van de opleiding zijn weergegeven in bijlage 3

Visitatiecommissie

De visitatiecommissie bestond uit:
René Kloosterman, voorzitter
Ansuya Blom, werkveld- en domeindeskundige
Willem de Rooij, werkveld- en domeindeskundige
Rik van Santen, studentlid
Titia Buising, secretaris

De commissie is vooraf voorgelegd aan de NVAO; de NVAO heeft ingestemd met de samenstelling.

De visitatie is uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van
AeQui VBI
Vlindersingel 220
3544 VM Utrecht
(030) 87 820 87
www.AeQui.nl

Inleiding

ArtEZ hogeschool voor de kunsten (ArtEZ) biedt bachelor- en masteropleidingen aan op het gebied van beeldende kunst, architectuur, mode, vormgeving, muziek, theater, creative writing, dans en docentenopleidingen in de kunstvakken. Aan de hogeschool studeren circa drieduizend studenten. De hogeschool behoort tot de grote kunst-hogescholen van Nederland. De hogeschool is gevestigd in Enschede, Arnhem en Zwolle. Het onderwijs van ArtEZ is gericht op de artistieke, intellectuele en persoonlijke groei van studenten. De hogeschool wil studenten opleiden in een professionele rol die nauw aansluit bij hun talent, persoonlijkheid en ambities.

Het instituut

ArtEZ heeft als missie het opleiden van kunstenaars die werken. Afgestudeerden kennen hun positie en kracht, hebben hun artistieke en vakmanschap ontwikkeld en weten die – vaak samen met anderen – maatschappelijk betekenis te geven. De afgestudeerden zijn voorbereid op een professioneel bestaan op het hoogste niveau in een internationale context. De missie is vertaald in een visie waarin vijf begrippen centraal staan: artistieke, vakmanschap, professionaliteit, engagement en samenwerkingsgerichtheid.

De hogeschool kent lectoraten, die de verbinding vormen tussen de hedendaagse internationale kunstwereld en het kunstonderwijs van ArtEZ.

ArtEZ omvat vier Academies. De Bachelor of Fine Art valt onder de Academie Art&Design. De opleiding wordt aangeboden op de ArtEZ-locaties in Enschede en Arnhem.

De opleiding

De Bachelor of Fine Art is een vierjarige bacheloropleiding (240 EC). De opleiding wordt verzorgd door twee afdelingen, in Enschede en Arnhem. In feite is er sprake van twee programma's, elk met een eigen profiel, onderwijsconcept, programma en docententeam. De Academie maakt daarmee een bewuste keuze om twee programma's met twee verschillende perspectieven op beeldende kunst aan te bieden. Daarmee wordt studenten een keuze geboden en eigen mogelijkheden tot ontwikkeling.

Arnhem

De huidige afdeling Beeldende Kunst in Arnhem is ontstaan na de fusie van de afdelingen in Zwolle en Arnhem in 2012. Beide voormalige afdelingen heb-

ben destijds besloten gezamenlijk een nieuwe opleiding neer te zetten, met een nieuw profiel en een nieuw onderwijsconcept. Daarmee wil men een antwoord kunnen geven op de veranderingen in de beeldende kunst en maatschappij. Ter voorbereiding op de fusie zijn diverse bijeenkomsten georganiseerd voor docenten en studenten. Daarnaast is er een kennismakingsweek geweest naar de Biënnale van Venetië. Ook is in Zwolle gedurende één semester een pilot uitgevoerd met het nieuwe systeem. Daarbij heeft elke zes weken met betrokken studenten en docenten een evaluatie plaatsgevonden.

In september 2013 zijn alle (voormalige Zwolse en Arnhemse beeldende kunst) studenten gestart met het nieuwe programma. De opleiding heeft hiervoor bewust gekozen omdat in het nieuwe programma studenten uit verschillende jaren samenwerken en samen studeren.

In de Arnhemse opleiding staat de pluriformiteit van de beeldende kunst centraal. Studenten studeren bij een beeldend kunstenaar met een uitgesproken positie in het werkveld. De opleiding richt zich op drie vragen: 'how to create?', 'how to reflect?' en 'how to connect?'. Gedurende de opleiding ontwikkelen studenten een eigen stem en een eigen verhaal om daarmee een artistieke positie te kunnen innemen in de beeldende kunst.

De opleiding stelt dat de kenmerkende pluriformiteit van de beeldende kunst, ook geldt voor de opleiding zelf. Studenten worden opgeleid in uiteenlopende contexten. Daarbij geldt als basis de fysieke eigen werkruimte die de student heeft binnen de groep waarin hij studeert. Deze fysieke werkruimte is de denk- en werkplaats van de studenten gedurende de gehele opleiding. Een ander kenmerk van de opleiding is de nadruk op onderzoek. Middels het stellen van de drie eerder genoemde vragen leren de studenten gelaagd en bewust van hun context te wer-

ken en hun positie als kunstenaar overdraagbaar en communiceerbaar te maken.

Enschede

De Enschedese Bachelor of Fine Art stelt de autonomie van de student centraal. Studenten leren een persoonlijk werkterrein ontwikkelen, waarbinnen zij via onderzoek en experiment hun eigen beeldtaal vormen. Studenten worden daarin begeleid door het docententeam. De opleiding kent drie specialisaties: Sculpture, Painting en Fine Art Media. Het verwerven van kennis van de materie is een belangrijk aspect in alledrie de specialisaties. Naarmate de student vordert in de opleiding verschuift het accent van materie naar een meer conceptuele benadering.

In Enschede wordt de opleiding op dit moment nog aangeboden als voltijd en deeltijdvariant. De deeltijdvariant wordt echter afgebouwd, met ingang van studiejaar 2012-2013 worden geen studenten meer ingeschreven. De laatste deeltijdstudenten zullen in 2016 afstuderen.

De Enschedese opleiding heeft als doelstelling autonome beeldende kunstenaars op te leiden die nieuwsgierig en kritisch zijn, zelfstandig en ondernemend, theoretisch goed onderlegd en in staat zijn hun eigen beroepspraktijk vorm te geven in een continu veranderend en ontwikkelend werkveld.

Om zich te kunnen verhouden tot het actuele culturele en maatschappelijke veld, is het, volgens de opleiding, van belang dat studenten een helder en afgebakend vertrekpunt hebben. Dat vertrekpunt bestaat uit fundamentele kennis van een medium en het daaraan verbonden referentiekader en een nadrukkelijk cultuurhistorisch besef. Binnen de opleiding staat een op onderzoek gerichte benadering centraal. De eerder genoemde specialisaties dwingen de student om keuzes te maken en een helder eigen profiel te ontwikkelen. Binnen de specialisaties wordt niet alleen gekeken naar de materiële kant, maar ook de (ontwikkeling van de) conceptuele kant wordt zeer belangrijk geacht door de opleiding.

Beide opleidingen maken gebruik van het landelijke opleidingsprofiel voor het beeldendekunstonderwijs en de daarbij behorende eindkwalificaties. Het profiel is in 2002 opgesteld door het Overleg Beeldende Kunstonderwijs (BKO).

De visitatie

ArtEZ heeft aan AeQui VBI opdracht gegeven onderhavige visitatie uit te voeren. Hiertoe heeft AeQui een onafhankelijke en ter zake kundige commissie samengesteld. Met vertegenwoordigers van de opleiding heeft een voorbereidend gesprek plaatsgevonden. In dat gesprek is het programma en de invulling van de gesprekken en gesprekspartners vastgesteld voor beide locaties. De commissie heeft tijdens de visitatie dit programma doorlopen, zie bijlage 2.

De hogeschool heeft twee weken voorafgaand aan het visitatiebezoek een aankondiging verspreid voor het geplande open spreekuur.

De visitatiecommissie heeft een keuze gemaakt van achttien afstudeerwerken uit het totaal van afstudeerwerken dat de laatste twee jaar door studenten (van Arnhem, Enschede (voltijd, deeltijd) en Zwolle) is geproduceerd en heeft deze beoordeeld. Bovendien heeft een afvaardiging van de commissie in juli 2013 zowel in Enschede als Arnhem de eindexamens-exposities en -presentaties van studenten bezocht. De resultaten hiervan zijn input geweest voor de gesprekken met de opleiding, zie hoofdstuk 6 van dit rapport.

De commissie heeft de beoordeling in onafhankelijkheid uitgevoerd; aan het einde van de visitatie is de opleiding in kennis gesteld van de bevindingen en conclusies van de commissie. Deze rapportage is in concept toegestuurd aan de opleiding in juni 2014, de reacties van de opleiding zijn verwerkt tot deze definitieve rapportage.

Beoogde eindkwalificaties

De visitatiecommissie heeft vastgesteld dat beide opleidingen aansluiten bij het landelijke beroepsprofiel. Dit profiel geldt voor alle beeldende kunstopleidingen en is tot stand gekomen na overleg met het werkveld. De opleidingen hebben elk een eigen expliciete visie op onderwijs in de beeldende kunst gedefinieerd. In Arnhem spelen de tutor, de heterogene tutorgroepen en de relatie met de externe omgeving daarin een belangrijke rol. In Enschede staan eigenzinnigheid, materiaal en verdieping in een discipline centraal. De commissie heeft waardering voor deze onderscheidende visies. Zij wil daarbij de Enschedese opleiding uitdagen haar profiel wat meer vorm te geven vanuit vernieuwing en innovatie binnen het ambacht door binnen de specialisaties inhoudelijke vernieuwing centraal te stellen. De commissie concludeert dat de opleidingen oog hebben voor de ontwikkelingen in de beroepspraktijk en de eindkwalificaties (en het programma) daar indien nodig op aanpassen. De competenties waarvoor wordt opgeleid zijn volgens de commissie actueel en weerspiegelen in voldoende mate het bachelorniveau, zoals blijkt uit de vergelijking met de Dublin-descriptoren. De opleidingen hebben goede relaties met de beroepspraktijk. Beide opleidingen kennen een eigen werkveldcommissie en docenten (tutoren) zijn actief werkzaam als beeldend kunstenaar in een eigen beroepspraktijk.

Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1: De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

De commissie beoordeelt deze standaard als **goed**. Beide opleidingen hanteren de landelijke competenties zoals die gedefinieerd zijn door het landelijk Overleg Beeldende Kunstonderwijs (OBK) waarin de beeldende kunst- en vormgevingsopleidingen vertegenwoordigd zijn. De opleidingen hebben een eigen expliciete visie vertaald in een eigen programma. Bovendien hebben beide opleidingen een goede relatie met het beroepenveld.

Afstemming beroepenveld

Het eerder genoemde landelijke opleidingsprofiel, opgesteld door het Overleg Beeldende Kunstonderwijs (OBK) in 2002, geldt als basis voor de competenties (eindkwalificaties) van de opleidingen. In het OBK zijn alle beeldende kunst- en vormgevingsopleidingen van Nederland vertegenwoordigd. Het landelijke profiel is gevalideerd door de beroepspraktijk en wordt op dit moment geactualiseerd. Daartoe is een werkgroep in het leven geroepen waarin opleidingen op het gebied van beeldende kunst en vormgeving van Nederland vertegenwoordigd zijn.

Voor beide opleidingen geldt dat zij contacten met het werkveld onderhouden middels stages, afstuderen, studiobezoeken, alumni en gastdocenten. Daarnaast zijn bij alle opleidingen de docenten werkzaam in de beroepspraktijk als beeldend kunstenaar. Docenten hebben over het algemeen een eigen praktijk

en brengen hun ervaringen daarmee in in het curriculum.

Inzake Enschede merkt de kritische reflectie op dat de opleiding (en de Enschedese locatie van de hogeschool) sterk verankerd is in de regio. De opleiding kent veel samenwerkingsverbanden, zoals bijvoorbeeld met Rijksmuseum Twenthe, Museum TwentseWelle, Gemeentemuseum Den Haag, TETEM kunstruimte Enschede en Delta Lloyd. Studenten kunnen daar hun werk tonen en deelnemen aan bijzondere projecten. Daarnaast is de opleiding betrokken bij initiatieven in de regio zoals de Twente Biënnale en Kunstvereniging Diepenheim. In samenwerking met Artist Residencies Enschede worden door de residence artists regelmatig lezingen gegeven. Ook heeft de opleiding nauwe banden met andere (internationale) kunsthogescholen.

De kritische reflectie stelt dat het nieuwe Arnhemse profiel en curriculum in nauw overleg met het werkveld tot stand is gekomen. In dit kader is gesproken met beeldend kunstenaars, theoretici, curatoren, museumdirecteuren, critici en vertegenwoordigers van kunstopleidingen in Duitsland en Engeland. Vanuit de vraag 'waarvoor leiden we op?', streeft de opleiding naar continu contact met het werkveld en wisselwerking met de maatschappelijke omgeving. De opleiding heeft veel samenwerkingspartners, met wie bijvoorbeeld projecten uitgevoerd. Voorbeelden hiervan zijn Greenpeace, Gemeente Bathmen, Isala Kliniek Zwolle, Verzorgingshuis Sutfene en Universiteit Leiden.

De commissie heeft tijdens de visitatie gesproken met vertegenwoordigers van de verschillende werkvelden. Het is de commissie opgevallen dat de verschillen tussen beide opleidingen herkend, benoemd en gewaardeerd worden door het werkveld. Beide opleidingen hebben een eigen profilering. De Enschedese opleiding kenmerkt zich door focus op onderzoek, materiaal en techniek. Binnen een relatief beschermende omgeving worden specialisten c.q. autonome kunstenaars op het gebied van de drie specialisaties opgeleid. De Arnhemse opleiding wordt gekenmerkt door een sterke relatie met de maatschappij en focus op theorievorming. Studenten leren vanaf de start zich open te stellen voor de buitenwereld. Ten aanzien van de ontwikkeling van het nieuwe profiel en curriculum in Arnhem is tijdens het gesprek opgemerkt dat de docenten hierin een belangrijke rol hebben gehad.

Concreet

De opleidingen hanteren zoals aangegeven het landelijke opleidingsprofiel. Dit profiel omvat de volgende zeven competenties: creërend vermogen, vermogen tot kritische reflectie, vermogen tot groei en vernieuwing, organiserend vermogen, communicatief vermogen, omgevingsgerichtheid en vermogen tot samenwerking.

Arnhem

De Arnhemse Bachelor of Fine Art onderscheidt zich door het onderwijsmodel dat gehanteerd wordt. Studenten volgen vanaf het tweede jaar hun onderwijs bij een tutor, in heterogene tutorgroepen. Studenten krijgen een eigen werkplek en werken onder begeleiding van de tutor aan hun ontwikkeling en werk.

Zoals eerder opgemerkt staan in de Arnhemse opleiding drie vragen centraal: 'how to create?', 'how to reflect?' en 'how to connect?'. Bij de eerste vraag worden uiteenlopende manieren van maken onderzocht. Bovendien zoeken studenten (met hun docenten) naar de waarde van deze manieren van maken voor de kunst, de maatschappij en de persoonlijke ontwikkeling van studenten. De tweede vraag onderzoekt welke kennis studenten nodig hebben om tot ontwikkeling als kunstenaar te komen, hoe verdieping in hun werk gerealiseerd kan worden, hoe ze hun positie kunnen duiden en welke kennis ze willen genereren met hun werk. Bij de derde vraag staat de

verbinding met de omgeving centraal. Studenten onderzoeken welke rol ze in de maatschappij willen vervullen, hoe ze de maatschappij kunnen inzetten en hoe ze hun persoonlijke en maatschappelijke omgeving kunnen thematiseren in hun werk.

De opleiding heeft in 2013 twee competenties toegevoegd aan de landelijke set: beslissend vermogen en verbindend vermogen. De kritische reflectie stelt dat het vermogen van studenten om goede beslissingen te nemen zeer belangrijk is in de beeldende kunst. Het vermogen om verbindingen te leggen heeft betrekking op het aangaan van relaties om werk te maken, bekendheid aan werk te geven of een werk voor, met of in relatie tot een ander tot stand brengen. De opleiding vindt dit een essentiële vaardigheid voor beeldende kunst met een maatschappelijke betekenis.

De opleiding heeft de negen competenties verbonden aan de drie centrale vragen van de opleiding. Zo spelen bij de vraag 'how to create?' deze vijf competenties een essentiële rol:

1. creërend vermogen,
2. beslissend vermogen,
3. organiserend vermogen,
4. vermogen tot samenwerking en
5. vermogen tot groei en vernieuwing

De eerste competentie heeft daarbij betrekking op het werk van de student, de tweede, derde en vierde op het werkproces van de student en de laatste op de werkhouding van de student.

De competenties zijn uitgewerkt in gedragsindicatoren per competentie. Deze vormen, samen met de drie centrale vragen, de leidraad voor de inrichting van het programma. De competentie verbindend vermogen is bijvoorbeeld uitgewerkt in vier gedragsindicatoren. Zo wordt van studenten verwacht dat zij contacten leggen in het werkveld, bekendheid geven aan het eigen werk en zich engageren met een publiek. Daarnaast worden studenten geacht zich te verdiepen in de thematische inhoud van hun werk en de eventuele maatschappelijke referenten die daarmee verbonden zijn.

De commissie constateert dat de Arnhemse opleiding een kenmerkend en onderscheidend profiel heeft, waarbij de tutor een belangrijke rol speelt. De commissie heeft waardering voor het feit dat de

voormalige Zwolse en Arnhemse opleiding zichzelf op deze manier opgeheven en vernieuwd hebben.

Enschede

De Enschedese Bachelor of Fine Art wordt gekenmerkt door de nadruk op onderzoek, persoonlijke drijfveren van studenten, vakmatigheid en ambachtelijke kennis. Studenten worden, zo stelt de kritische reflectie, gestimuleerd continu onderzoek te doen. Daarbij onderzoeken studenten vanuit hun persoonlijke drijfveren en belevingswereld hun verhouding tot materialen en technieken. Studenten leren onder andere hun eigen beeldtaal ontwikkelen en daarop te reflecteren. De vragen die het werk en het werkproces oproepen zijn leidend voor de ontwikkeling van het werk van studenten.

Studenten krijgen geen onderwerpen of opdrachten aangeboden, studenten maken hun werk vanuit persoonlijke interesses en drijfveren. Daarmee wil de opleiding stimuleren dat studenten uiteindelijk hun persoonlijk werkgebied kunnen bepalen en dat actief, ondernemend en kritisch kunnen benaderen.

De nadruk op ambachtelijke kennis komt naar voren in de keuze van de opleiding om studenten op te leiden in een traditionele subdiscipline van de beeldende kunst (Painting, Sculpture of Fine Art Media), waarbinnen de vakmatigheid een belangrijke rol speelt. De kritische reflectie stelt dat binnen de verschillende specialisaties naast vakmatigheid ook de conceptuele ontwikkeling van het werk een essentieel onderdeel is. Studenten leren een werkproces aan dat bestaat uit creëren, beschouwen en reflecteren. Binnen de specialisatie komen studenten makkelijker tot een persoonlijk werkterrein en worden ze ingewijd in de cultuur en de mentaliteit van de betreffende discipline, zo vermeldt de kritische reflectie. De opleiding is van mening dat studenten daarvoor in staat gesteld worden een hogere mate van vakmanschap en diepgang te bereiken.

De opleiding hanteert de landelijk vastgestelde eindkwalificaties. In de kritische reflectie wordt vermeld dat de opleiding in de uitwerking van de eindkwalificaties, op het gebied van visie en kritische reflectie verder gaat dan de landelijke eindkwalificaties. De opleiding verwacht van studenten een pionierende houding en het durven nemen van risico's. Daarnaast verwacht de opleiding dat studenten hun visie en specialisme in relatie brengen met de grenzen

van het vakgebied. De eindkwalificaties zijn vertaald in competentie modellen.

Tijdens de visitatie is het de commissie duidelijk geworden dat het profiel van de Enschedese opleiding, de AKI, door studenten herkend wordt. Ook is de kenmerkende vrijheid en de nadruk op de persoonlijke ontwikkeling voor de studenten het belangrijkste argument om voor de opleiding te kiezen.

De commissie deelt de opvatting van studenten, dat vrijheid een belangrijk onderdeel van het profiel is. Bovendien constateert de commissie dat eigenzinnigheid, materiaal, vakkennis en ambacht zeer belangrijke kenmerken van de opleiding zijn. De commissie is van mening dat de opleiding al lange tijd een duidelijk en helder profiel heeft. Zij wil de opleiding echter uitdagen dit nog meer over het voetlicht te brengen en daarbij de kracht van en vernieuwingen binnen het ambachtelijke (en de specialisaties) te benadrukken.

Actueel

Zoals eerder opgemerkt wordt het landelijke opleidingsprofiel op dit moment geactualiseerd. Belangrijke thema's daarbij zijn onderzoek en ondernemerschap. Ontwikkelingen op landelijk niveau worden door de opleiding met de coördinatoren en hoofden besproken tijdens studiedagen.

Op basis van de bestudeerde documenten en de gevoerde gesprekken stelt de commissie vast dat de eindkwalificaties en de programma's periodiek geactualiseerd worden. Daarvoor wordt onder andere input van alumni (driejaarlijkse alumni-enquête), het werkveld en de kunstenmonitor gebruikt. Ook in de overleggen van het landelijk Overleg Beeldende Kunstonderwijs worden door de betrokken opleidingen actuele ontwikkelingen besproken die kunnen leiden tot aanpassing van het competentieprofiel. De commissie stelt vast dat de opleidingen zich bewust zijn van de ontwikkelingen in de beroepspraktijk en deze verwerken in het programma.

De commissie stelt eveneens vast dat de opleiding de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie ter harte heeft genomen.

Dublin-descriptoren

In de kritische reflecties worden de Dublin-descriptoren voor het bachelorniveau verbonden aan de competenties. De interpretatie van de Dublin-descriptoren is zodanig geconcretiseerd, dat het de

visitatiecommissie duidelijk is hoe de vertaalslag hiervan naar de curricula is gemaakt. De visitatiecommissie heeft dan ook vastgesteld dat de Dublin-descriptoren te identificeren zijn in de programma's.

Programma

De visitatiecommissie is van mening dat beide opleidingen het programma zodanig hebben ingericht dat de eindkwalificaties bereikt kunnen worden. De relatie met de beroepspraktijk is goed. Middels stages, projecten, excursies en de inbreng van de docenten en tutores krijgt deze relatie vorm. In beide opleidingen staat het eigen werk en het werkproces van de student centraal. Het onderwijsmodel in Arnhem wordt gekenmerkt door de rol van de tutor en de heterogene tutorgroepen. De tutor is na de propedeuse de belangrijkste begeleider van de studenten bij hun ontwikkeling als kunstenaar. Het onderwijsmodel in Arnhem wordt gekenmerkt door een grote zelfstandigheid van studenten en nadruk op de persoonlijke interesse van studenten. Enschedese studenten worden vanaf het tweede jaar opgeleid in een van de drie disciplines: Painting, Sculpture of Fine Art Media. De didactische vormgeving van beide opleidingen is goed doordacht en uitgevoerd. De werkvormen en toetsvormen sluiten aan bij het onderwijs. In beide opleidingen worden studenten door een persoonlijke benadering uitgedaagd zich te ontwikkelen als kunstenaar.

De programma's bieden voldoende mogelijkheden tot internationale excursies en uitwisseling. De commissie vindt de toegenomen aandacht voor onderzoek en theorie in beide programma's positief. De commissie ondersteunt dan ook de brede invoering van het theorieprogramma THINK in de bacheloropleidingen. De programma's zijn studeerbaar. De commissie vindt het instroombeleid goed; wel wil de commissie de beide programma's aanmoedigen meer aandacht te besteden aan het aantrekken van talentvolle internationale studenten.

Oriëntatie

Standaard 2: De oriëntatie van het programma waarborgt de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en/of de beroepspraktijk.

De commissie beoordeelt deze standaard als **goed**. De relatie met de praktijk is zichtbaar aanwezig in de opleiding. Studenten werken gedurende de opleiding aan hun eigen beeldende werk en hun eigen ontwikkeling als beeldend kunstenaar. Daarnaast kennen alle opleidingen stages en projecten. Ook zijn praktijkdocenten werkzaam als kunstenaar in hun eigen beroepspraktijk.

Arnhem

De opleiding heeft een bewuste keuze gemaakt om studenten in heterogene groepen te koppelen aan een tutor. Door met acht tutores te werken die ieder voor een onderscheiden benadering in de beeldende kunst staan wil de opleiding het onderwijs dicht bij de actuele beroepspraktijk brengen. Ook van de projectdocenten wordt verwacht dat zij een actieve beroepspraktijk hebben. Projectdocenten brengen een project uit de eigen praktijk in, waardoor studenten gedurende een beperkte periode onderdeel zijn van deze kunstenaarspraktijk.

De kritische reflectie stelt dat de voorbereiding op de beroepspraktijk geïntegreerd is in andere onderdelen van het programma. Dit omdat zakelijke as-

pecten onlosmakelijk verbonden zijn met het maakproces, de inhoud van en reflectie op het werk. In de discussie over ondernemerschap spelen de inhoudelijke aspecten van het ondernemen een belangrijke rol.

De voorbereiding op de beroepspraktijk komt concreet aan de orde bij de tutores, de projecten en tijdens de verplichte stage. De tutores stellen zakelijke en organisatorische aspecten aan de orde, bijvoorbeeld in relatie tot het opzetten van een strategie, tentoonstellingen en presentaties. Daarnaast komt dit aan bod bij de projecten, waarbij studenten werken aan een opdracht of in samenwerking met een instelling. De stage heeft als doel de studenten een brede blik op de praktijk te laten ontwikkelen en hun blik te laten verruimen. De stage kan worden ingevuld in de beroepspraktijk, met een zelfstandig project of bijvoorbeeld met een verblijf bij een andere onderwijsinstelling.

Tijdens de visitatie bleek dat met name Enschedese studenten behoefte hebben aan een bredere oriëntatie op hun toekomst na de opleiding. Tegelijkertijd waarderen zij de aandacht voor hun eigen ontwikkeling als kunstenaar en de diepgang die ze kunnen bereiken in hun eigen specialisatie.

Enschede

De kritische reflectie stelt dat de opleiding het belangrijk vindt om studenten binnen en buiten de opleiding met de beroepspraktijk in aanraking te laten komen. Daartoe worden verplichte, gemengde praktijk- en theorie weken georganiseerd. Tijdens deze weken krijgen studenten informatie over en worden ze voorbereid op het opzetten van een eigen beroepspraktijk. Daartoe worden gastdocenten, kunstenaars en filosofen uit de beroepspraktijk uitgenodigd van galeries, kunstinstellingen en beroepsverenigingen voor het geven van lezingen. Studenten volgen ook workshops over bijvoorbeeld het houden van een elevator pitch of het schrijven over het eigen werk. Studenten kunnen de minorruimte in het derde jaar ook invullen met een stage.

Van praktijkdocenten wordt verwacht dat zij als kunstenaar werkzaam zijn in een eigen beroepspraktijk en van daaruit en vanuit hun visie op het werkveld, studenten begeleiden in hun ontwikkeling.

Bovendien bezoeken studenten tijdens de opleiding bijvoorbeeld galeries, musea en kunstenaars.

Inhoud

Standaard 3: De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

De commissie beoordeelt deze standaard als **goed**. De opbouw, inhoud en samenhang van de programma's maken het mogelijk dat studenten de eindkwalificaties bereiken. De commissie is van mening dat de opleiding adequaat inspeelt op de actualiteit en daarin ook de juiste ontwikkelingen en trends opneemt in het programma.

Arnhem

Het Arnhemse programma wordt gekenmerkt door heterogene tutorgroepen met circa twintig studenten uit verschillende jaren die begeleid worden door een vaste tutor. De tutores weerspiegelen elk een eigen benadering van de beeldende kunst. Alle tutores zijn op één vaste dag per week aanwezig. Studenten kunnen daarnaast elk semester kiezen uit projecten, theorie werkgroepen en technische cursussen. Studenten hebben een eigen fysieke werkplek op de Academie.

Het eerste jaar omvat een breed en intensief basisprogramma waarin studenten kennismaken met het

maken en denken in de beeldende kunst. Ook krijgen studenten inzicht in hun persoonlijke talenten en manier van werken. Het eerste jaar bestaat uit thema-ateliers, werkplaatsen, tutororiëntatie, theorie en projecten. Tijdens de thema-ateliers (drie dagen in de week) staat elk kwartaal een ander thema centraal. Binnen het thema verkennen studenten onder begeleiding van twee docenten een verscheidenheid aan middelen en technieken (bijvoorbeeld tekenen, fotografie, schilderen en audiovisuele media). De werkplaatsen zijn direct gerelateerd aan de thema-ateliers. Studenten krijgen instructie en werken aan hun opdrachten van de thema-ateliers.

Gedurende het eerste jaar maken studenten één dag in de week deel uit van een tutorgroep. Studenten hebben wekelijks een gesprek met de tutor en voeren opdrachten uit. De studenten wisselen na het eerste semester van tutor. Zo wil de opleiding studenten in aanraking laten komen met verschillende benaderingen van de beeldende kunst. Inzake het theorie-onderwijs volgen studenten de Academiebrede programma's ThINK en TIP. Elk jaar kent twee projectmaanden, in januari en in juni. Het project in januari heeft steeds een wisselend onderwerp. In het project in juni staat presentatie centraal.

Het vervolg van de opleiding vindt plaats bij een tutor. Studenten worden aan het einde van het eerste jaar toegewezen aan een tutor. Dit vindt plaats op basis van de eindbeoordeling propedeuse, de voorkeur van de student en een speeddate tussen studenten en tutores.

De opleiding kent acht tutores, met elk een eigen benadering of een eigen werkveld. De tutor is, zo stelt de kritische reflectie, vanaf het tweede jaar de leidende figuur voor studenten maar niet de enige docent. Studenten stellen onder begeleiding van hun tutor een individueel werkplan op. De tutor begeleidt de student bij het maken van keuzes, verwijst door naar andere docenten en stimuleert de ontwikkeling van de student door het stellen van vragen.

Naast de eigen tutorgroep vindt een bredere oriëntatie plaats tijdens projecten, met practitioners, in theorieonderwijs, lezingen en in de werkplaatsen. Zoals eerder opgemerkt kent elk semester een project dat georganiseerd is door een kunstenaar en gekoppeld aan een theorie werkgroep. Studenten kunnen kiezen uit vier projecten en hebben tijdens

de uitvoering vooral contact met hun projectdocent. Practitioners worden ingezet om gastlezingen te geven. Ook kunnen studenten intekenen voor een individueel gesprek. In het theorieonderwijs komen filosofie, kunstgeschiedenis, mediatheorie, sociologie en psychologie aan de orde. Tijdens de jaarlijks door de afdeling georganiseerde lezingen krijgen studenten een beeld van de breedte van en opvattingen in de kunst, door middel van lezingen van kunstenaars, theoretici, curatoren en wetenschappers. In de werkplaatsen kunnen studenten terecht voor technische instructies en het maken van hun werk.

De opleiding kent een verplichte stage, bij voorkeur in het zesde of zevende semester. Studenten kunnen echter zelf kiezen wanneer zij op stage gaan. De opleiding wordt in het vierde jaar afgerond met de scriptie en het eindexamen.

De commissie heeft tijdens de visitatie met Arnhemse studenten gesproken over de overgang van het oude naar het nieuwe curriculum. Studenten hebben daarbij opgemerkt dat de veranderingen snel in gang zijn gezet en voelen zich daarin goed begeleid. Zwolse studenten hebben een financiële tegemoetkoming gekregen voor een eventuele verhuizing naar Arnhem. Middels bijeenkomsten en indien nodig individuele gesprekken zijn studenten op de overgang voorbereid. Met name de het hoofd van de opleiding heeft daarin voor studenten een belangrijke rol vervuld.

De commissie heeft ook met studenten gesproken over de rol van de tutor. Over het algemeen zijn studenten positief over het tutorsysteem en hun tutor. Studenten hebben aangegeven dat het desgewenst mogelijk is om te wisselen van tutor, als bijvoorbeeld de werkwijze van de tutor en student niet bij elkaar aansluiten.

Tijdens de visitatie is door docenten opgemerkt dat momenteel onderzocht wordt of het voor propedeusestudenten relevant is om deel uit te maken van een tutorgroep. Propedeusestudenten zijn één dag per week bij hun tutorgroep. De commissie heeft ook gesproken met studenten en docenten over het mogelijke ontstaan van 'scholen' binnen de opleiding door de invoering van de tutorgroepen. Daarover is door beide gesprekspartners opgemerkt dat studenten gedurende de opleiding ook les krijgen van vele

andere docenten, waardoor ze een andere blik op het maken van en denken over beeldende kunst krijgen dan die van de eigen tutor.

Studenten hebben desgevraagd opgemerkt dat in de tutorlessen de drie centrale vragen van de opleiding terugkomen. Studenten wordt gevraagd te reflecteren op het gemaakte werk en hoe ze een verbinding aangaan met hun omgeving.

Enschede

Het eerste jaar van de opleiding kent een gezamenlijk eerste semester met de bacheloropleiding Vormgeving (richting Crossmedia Design). Dit semester heeft een algemeen beeldend en vormend karakter. Studenten maken kennis met verschillende disciplines en media zoals tekenen, schilderen, grafisch en ruimtelijk werk en nieuwe media. Studenten krijgen daarnaast technische basisvaardigheden aangeleerd in de werkplaatsen en volgen theorielessen. Het gemeenschappelijke semester heeft als doel studenten te laten ontdekken waar hun beeldende kwaliteit en affiniteit ligt. In het tweede semester maken de studenten kennis met de eigen richting, in dit geval beeldende kunst. Het tweede semester omvat diverse praktijkvakken, theorieonderwijs en een verplichte excursie naar het buitenland.

Het tweede jaar staat in het teken van worteling in de specialisatie en toenemende zelfstandigheid van de student. Studenten vervolgen de opleiding in de gekozen specialisatie: Painting, Sculpture of Fine Art Media. Studenten leren vanuit hun eigen interesses en fascinaties beeldend onderzoek uit te voeren en een werksituatie op te zetten. Bovendien leren ze vanuit het beeldend onderzoek materialen en technieken in te zetten om ideeën te vertalen naar beeld. Studenten worden daarin individueel en groepsgewijs begeleid middels werkbesprekingen. In de tweede helft van het tweede jaar staat zelfstandig onderzoek naar het beeld en de betekenis daarvan. Ook vinden er in het tweede jaar verplichte vakken, technische instructies en theorievakken plaats.

Het derde jaar is enerzijds gericht op de ontwikkeling van het eigen werkterrein, persoonlijke concepten en inzichten en anderzijds op verruiming van het blikveld. Het eerste semester omvat de minor, waarbij studenten zich gaan verdiepen of juist verbreden. Studenten kunnen deze periode ook invullen met een (internationale) stage, uitwisseling of project. In

het tweede semester werken studenten binnen een zelfstandig geformuleerd werkterrein en kunnen ze vanuit hun beeldende onderzoek verbindingen aangaan met andere disciplines.

In het vierde jaar staan de eindpresentatie en de scriptie centraal. Studenten leggen de basis voor zelfstandig kunstenaarschap.

Studenten volgen gedurende de gehele opleiding in feite een individueel programma, dat aansluit op hun interesses en ontwikkeling. Daarbij geldt dat de eindkwalificaties voor alle studenten leidend zijn. De opleiding heeft de competenties uitgewerkt in leerdoelen per semester. Daarmee wil de opleiding richting geven aan de leeractiviteiten en leerdoelen per vak. In elk studiejaar volgen studenten zogenaamde ondersteunende vakken zoals Modeltekenen en Technische vaardigheden. In dergelijke vakken ontwikkelen de studenten de voor de praktijkvakken benodigde vaardigheden.

Deeltijd

De deeltijdopleiding in Enschede duurt vijf jaar en is net als de voltijdopleiding verdeeld in semesters. Elk semester heeft een omvang van 24 EC (met uitzondering van het derde en vierde semester, die zijn respectievelijk 12 EC en 36 EC). Het onderwijs vindt 's avonds plaats.

Tijdens de propedeuse (van drie semesters) staat verkenning van de beeldende kunst en het uitvoeren van beeldend onderzoek in de breedste zin van het woord centraal. Halverwege de propedeuse krijgen studenten andere docenten. Daarmee wil de opleiding studenten met zoveel mogelijk media en opvattingen in aanraking laten komen. In deze fase van de opleiding krijgen studenten veel groepsopdrachten. De propedeuse wordt afgerond met een individuele projectperiode van acht weken. Daarin maken studenten een opdracht naar eigen inzicht in een eigen discipline. Deze opdracht bereidt studenten voor op de hoofdfase, waarin veel zelfstandigheid van studenten verwacht wordt.

Het eerste semester van de hoofdfase (tweede semester van het tweede jaar) kent nog klassikale lessen. Vanaf het derde studiejaar worden studenten vooral individueel begeleid, aan de hand van een op te stellen studieplan. Het studieplan wordt opgesteld in overleg met de docenten, de mentor en de coördinator

jaarlijks geëvalueerd. Studenten kiezen daarnaast hun begeleidende docenten en een specialisatie.

In het vierde jaar wordt verwacht dat studenten een duidelijke keuze hebben gemaakt voor een specialisatie, passend bij de eigen beeldende kwaliteiten. Het ontwikkelen van een eigen visie en beeldtaal staat centraal. Het vijfde jaar staat in het teken van het eindexamen.

Theorie en onderzoek

De Academie Art&Design heeft voor de propedeuse van al haar opleidingen een nieuw theorieprogramma ontwikkeld (ThINK, Theorie in de kunsten). In beide opleidingen wordt het ThINK-programma in het eerste jaar uitgevoerd. Daarbij worden in vier blokken (met in totaal acht hoorcolleges en acht werkcolleges) belangrijke vragen in de kunst behandeld aan de hand van de bespreking van vier systematisch historische tijdvakken (van 1750 tot 1990). Daarbij komen vragen aan de orde als 'wat is kunst?', 'wat doet een kunstenaar?' en 'hoe staat de kunstenaar in de samenleving?'. De Arnhemse opleiding heeft ook het facultaire programma Theorie in praktijk (TIP) ingevoerd in het eerste jaar. Met ingang van studiejaar 2014- 2015 zal dit ook in de Enschedese opleiding worden geïmplementeerd. In het TIP-programma worden theorie en praktijk samengebracht. Theoretische vraagstukken worden vanuit de beroepspraktijk benaderd en studenten voeren praktijkgericht onderzoek uit.

Arnhemse studenten volgen in het tweede en derde jaar samen het geïntegreerde Theorie in Praktijk (TIP) programma. Theorie wordt daarbij verbonden aan de projecten die uitgevoerd worden. Daarnaast kiezen studenten elk semester een van de vier thematische theoriecolleges (met werkgroepen). In deze bijeenkomsten vindt verdieping plaats gerelateerd aan de actuele beeldende kunst. In het vierde jaar schrijven studenten een scriptie. Ze worden daarbij individueel en groepsgewijs begeleid.

In het gesprek dat de commissie voerde met de Arnhemse docenten is duidelijk geworden dat het TIP-programma plaatsvindt in relatie tot de projecten. Bij de bespreking van het werk dat de groepjes studenten gedurende het project maken wordt door de docent een directe relatie met de theorie gelegd. Bovendien vinden tijdens de theorielessen

ook studiobezoeken plaats, waarbij theorie behandeld wordt in discussie met beeldende kunstenaars.

Enschedese studenten volgen in het tweede jaar werkcolleges op het gebied van kunsttheorie. Deze bouwen inhoudelijk voort op het eerstejaars ThINK-programma. In het derde jaar verdiepen studenten zich tijdens werkcolleges in een thema uit de kunsttheorie en het actuele kunstdiscours. Aan de hand van theorie en teksten van kunstenaars vindt verdieping plaats. Ook onderzoeken studenten tijdens deze werkcolleges hun eigen onderzoeksmethoden en leren zij hun beeldend werk theoretisch te onderbouwen. In het vierde jaar mondt het theorieonderwijs uit in het schrijven van de scriptie. Studenten worden daarbij individueel begeleid.

Het theorieonderwijs voor deeltijdstudenten bestaat de eerste vier jaar uit wekelijkse (verplichte) lessen kunstgeschiedenis.

Het lectoraat Theorie in de Kunsten is betrokken bij de ontwikkeling van het theorieonderwijs van de Academie en hogeschool. Daarnaast organiseert het lectoraat studiedagen voor docenten en nodigt het theorie docenten uit via een platform te discussiëren over hun vak.

Internationalisering

Uit de kritische reflectie blijkt dat het internationaliseringsbeleid van de hogeschool nog in ontwikkeling is. De Academie Art&Design heeft een notitie opgesteld inzake internationalisering. Belangrijke doelen daarvan zijn het vergroten van het mondiale bewustzijn van studenten, uitwisselen van ideeën over artistieke en het vergelijken van opleidingen. Middels internationale netwerken zijn er voor studenten mogelijkheden om mee te doen aan uitwisselingsprojecten.

Het Arnhemse programma is, zo vermeldt de kritische reflectie, onder andere gebaseerd op de in Duitsland opgedane inzichten inzake het tutorsysteem. De inzet van practitioners komt onder andere voort uit gesprekken met Engelse instellingen voor kunstonderwijs. In het kader van internationalisering heeft de opleiding gekozen voor tutoren die studenten ook in het Engels kunnen begeleiden. Een deel van de theorie- en praktijklessen wordt daarnaast al in het Engels verzorgd. De tutoren beschikken bovendien over een internationaal netwerk. Bij de

beoordeling van de eindexamens wordt ook internationale deskundigheid betrokken, in de vorm van een visiting professor van een buitenlandse instelling voor kunstonderwijs. Van de tutoren en theorie docenten heeft respectievelijk 15% en 30% een buitenlandse nationaliteit. Net als de Enschedese opleiding heeft ook de Arnhemse opleiding een aantal concrete doelstellingen geformuleerd op het gebied van internationalisering. Zo wil de opleiding samenwerkingsprojecten met buitenlandse Academies aangaan voor uitwisseling van docenten en studenten. Daarnaast wil de opleiding getalenteerde buitenlandse studenten aantrekken en internationale kennisuitwisseling op gang brengen.

Uit het gesprek dat de commissie voerde met de Arnhemse studenten blijkt dat zij behoefte hebben aan meer internationalisering.

De internationale oriëntatie van de Enschedese opleiding is onder andere zichtbaar in de aanwezigheid van Duitse studenten. Daarnaast heeft de opleiding door het internationale netwerk van docenten contacten met Academies in het buitenland (bijvoorbeeld Aberdeen en Cork). Ook vinden er uitwisselingen plaats met kunstinstellingen in Engeland en Duitsland. Passend bij het hierboven genoemde internationaliseringsbeleid, heeft de opleiding als ambitie om in de komende periode haar internationale netwerk uit te breiden, meer internationale studenten aan te trekken en ook voor docenten internationale uitwisseling te organiseren.

De commissie stelt vast dat beide opleidingen klaar zijn om internationalisering binnen de eigen opleidingen meer concreet vorm te geven. Tijdens de visitatie is het bijvoorbeeld duidelijk geworden dat het voor studenten van de Arnhemse opleiding mogelijk is om vanaf de propedeuse het programma in het Engels te volgen.

Tijdens de visitatie bleek dat alumni over het algemeen positief zijn over het programma dat ze gevolgd hebben. Voor de Arnhemse en Zwolse alumni geldt dat zij de oude programma's hebben gevolgd. In het gesprek is opgemerkt dat met name in Arnhem aandacht was voor aspecten van ondernemerschap. Enschedese alumni hebben bevestigd dat de zelfstandigheid van studenten na het eerste jaar toeneemt. Dan wordt er weinig gebruik gemaakt van vaststaande opdrachten. Het heeft hun zelfred-

zaamheid vergroot en in die zin voelen zij zich ook voorbereid op het kunstenaarschap.

Vormgeving

Standaard 4: De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

De commissie beoordeelt deze standaard als **goed**. Er is een grote diversiteit aan werkvormen, die aansluiten bij de verschillende toetsvormen. Feedback op of dialoog over het gemaakte werk speelt in beide opleidingen een belangrijke rol. Daarbij krijgen studenten input van zowel docenten als medestudenten. Kenmerkend voor de Arnhemse opleiding is het tutormodel, waarbij de tutor studenten direct begeleidt in hun werk en werkproces.

Arnhem

De kern van het didactische concept wordt gevormd door de directe koppeling van een student aan een ervaren kunstenaar, tutor. Studenten krijgen in de tutorgroep een eigen werkplek en leren door te doen. De kritische reflectie stelt dat binnen dit concept de didactische aanpak verschilt per tutor. Net als bij de Enschedese opleiding wordt daarbij veel gebruik gemaakt van individuele en groeps gesprekken (critics).

De kritische reflectie noemt gebondenheid en verscheidenheid als kernbegrippen van de didactiek. Studenten zijn in een tutorgroep verbonden aan de tutor en aan de medestudenten. Daarbinnen stellen studenten echter hun eigen individuele werkplan op en maken studenten hun eigen keuzes.

Naast individuele en groepsbesprekingen maakt de opleiding gebruik van werkvormen als studio praktijk, presentaties, atelierbezoek, tentoonstellingsbezoek, opdrachten, excursies en hoor- en werkcolleges. Het eerste jaar van de opleiding kent 33 contacturen. De daaropvolgende jaren omvatten 21 of 22 contacturen.

Enschede

De opleiding heeft als uitgangspunt dat alle studenten onderscheidend werk willen realiseren. Om die reden krijgen studenten geen restricties opgelegd en worden er van te voren geen einddoelen met de studenten afgesproken. De eigen ontwikkeling en het werkproces bepalen het tempo van de student.

Individuele en groepsgewijze werkbesprekingen zijn daarbij belangrijke werkvormen. Dit vindt met name plaats tijdens de praktijkvakken, waar studenten zelfstandig werken. Bovendien wordt gebruik gemaakt van opdrachten, thema's, workshops en excursies. Tijdens specifieke werkweken leren studenten in de werkplaatsen de benodigde technische vaardigheden en basiskennis.

Het aantal contacturen is in het eerste en derde jaar 21 en in het tweede en vierde jaar 22 uur.

Instroom

Standaard 5: Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten.

De commissie beoordeelt deze standaard als **goed**. De opleiding hanteert goede toelatingseisen en een goede toelatingsprocedure. De commissie vindt het positief dat bij de intake speciale aandacht is voor studenten met een functiebeperking en dat studenten met talent en een passende vooropleiding altijd worden aangenomen.

Beide opleidingen zijn direct toegankelijk voor studenten met een mbo- (niveau 4), havo-, vwo- of gelijkwaardig diploma. De Academie biedt aankomende studenten ook diverse voortrajecten aan.

De Academie heeft het Handboek Toelaten opgesteld. Dit is afgelopen studiejaar door alle bacheloropleidingen in gebruik genomen. Daarmee wil de Academie borgen dat alle opleidingen dezelfde toelatingsprocedure en -eisen hanteren. De commissie vindt dit positief. Onderdeel daarvan is het toelatingsexamen. De Academie hanteert tijdens het toelatingsexamen drie criteria: creërend vermogen, communicatief vermogen en kritische reflectie. Voor het toelatingsexamen maken kandidaten drie opdrachten. Ook vullen alle studenten, als onderdeel van het toelatingsexamen, een vragenlijst in over de studie- en levensloopbaan. Het toelatingsexamen omvat altijd een gesprek met de toelatingscommissie. Dan worden onder andere de gemaakte opdrachten en eerder werk van de kandidaat besproken.

Daarnaast is het de commissie tijdens de visitatie duidelijk geworden dat bij de intake ook specifieke aandacht is voor studenten met een functiebeperking. Hierover is voor leden van de toelatingscommissies een brochure ontwikkeld. Daarmee kan dit al

tijdens het intakegesprek aan de orde gesteld worden. Inzake toelating is het uitgangspunt dat iedere kandidaat met talent en een goede vooropleiding wordt aangenomen. De commissie vindt dit een lovend uitgangspunt.

Studeerbaarheid

Standaard 6: Het programma is studeerbaar.

De commissie beoordeelt deze standaard als **goed**. De studielast is evenwichtig over het programma verdeeld.

De studiepunten zijn evenwichtig over het jaar verdeeld. Beide opleidingen hanteren een semestersysteem. De kritische reflectie stelt dat in de Enschedese opleiding, de studeerbaarheid bewaakt wordt door de continue interactie tussen docent en student. Studenten volgen in feite een individueel programma, waarbij ze door hun docenten begeleid worden. Daarbij wordt opgemerkt dat de studeerbaarheid afhankelijk is van de capaciteiten en de fase van ontwikkeling van de student. In de Arnhemse opleiding hebben de tutoeren een belangrijke rol in

het bewaken van de studeerbaarheid en het individueel studieplan van de studenten.

Tijdens de visitatie hebben Arnhemse studenten desgevraagd aangegeven dat het rooster wat meer afgestemd kan worden op het maken van eigen werk. Studenten zouden graag enkele dagen achtereen aan hun eigen werk kunnen werken. Het management heeft desgevraagd opgemerkt dat in het programma een 'irritant soort ritme' dreigt te sluipen en dat onderzocht wordt hoe dit voorkomen kan worden. De commissie vindt dit positief.

Omvang en duur

Standaard 7: De opleiding voldoet aan wettelijke eisen met betrekking tot de omvang en de duur van het programma.

De commissie stelt vast dat de opleidingen aan deze standaard als **voldoen**.

De beide opleidingen zijn vierjarige bachelorprogramma's met een totale studiebelasting van 240 EC. Daarmee wordt voldaan aan de wettelijke vereisten.

Personeel

De visitatiecommissie heeft waardering voor het personeel. De docenten hebben een goede relatie met de beroepspraktijk, doordat zij daarin zelf als beeldend kunstenaar werkzaam zijn. Daarnaast zijn de docenten enthousiast en toegankelijk, zo bleek tijdens de visitatie. Dit is ook door studenten bevestigd. De commissie stelt vast dat de hogeschool complex georganiseerd is en dat de organisatie en structuur nog volop in ontwikkeling zijn. De commissie vindt het spijtig dat op facultair niveau besloten is de docent-studentratio's te verlagen.

Personeelsbeleid

Standaard 8: De opleiding beschikt over een doeltreffend personeelsbeleid.

De commissie beoordeelt deze standaard als **goed**. De opleidingen beschikken over een zorgvuldig en doeltreffend personeelsbeleid.

De Academie heeft een adequaat en doelgericht personeelsbeleid, met adequate aandacht voor professionalisering en het aannemen van nieuwe medewerkers. Met het HRM-beleidsplan van 2010 heeft de hogeschool een kentering gemarkeerd van beheersmatig beleid naar personeelsbeleid als sturingsinstrument. In de verdere ontwikkeling van het HRM-beleid worden de medewerkers als belangrijkste schakel gezien om de doelstellingen van de hogeschool te bereiken.

Binnen de Academie Art & Design is het onderwijs richtinggevend voor de personele inrichting. In het Formatieplan Art & Design 2016 wordt ingegaan op de kwantitatieve en kwalitatieve inrichting van de organisatie, wat betreft personeel. Belangrijke aspecten daarvan zijn de diversiteit in onderwijzend en onderwijsondersteunend personeel (van kunstenaars met een eigen praktijk tot theorielocenten en werkplaatsassistenten) en de verhouding tussen vast en flexibel personeel. De Academie streeft in dat kader naar een verhouding van 60% vast (onbepaalde tijd) - 30% flexibel (bepaalde tijd) - 10% zeer flexibel (gastdocenten). Uit de kritische reflectie blijkt dat deze verdeling bij de Enschedese opleiding nog niet wordt gehaald. De kritische reflectie vermeldt ook dat niet alle vaste docenten van de Enschedese locatie al hun uren invullen. Ten tijde van de visitatie werd onderzocht hoe docenten hun bijdrage aan de opleiding kunnen leveren. In die context wordt ook gekeken naar scholingsbehoeften van docenten.

Binnen de Academie wordt een systeem van periodieke functionerings- en beoordelingsgesprekken

gehanteerd. Tijdens de visitatie bleek dat met docenten met een aanstelling groter dan 0,4 jaarlijks een functionerings- en beoordelingsgesprek gevoerd wordt.

In de kritische reflectie wordt opgemerkt dat er, onder andere als gevolg van verdere professionalisering van de studievoortgangssystematiek, er een toename is in administratief personeel. Om hier budget voor vrij te kunnen maken, zijn vanaf studiejaar 2013-2014 de docent-studentratio's van de Academie verlaagd (zie ook standaard 10). Tijdens de visitatie heeft de commissie hierover gesproken met vertegenwoordigers van het Academiemanagement. Daarbij is duidelijk geworden dat dit binnen de Academie een belangrijk gespreksonderwerp is. De druk op het hebben van een goed studievoortgangssysteem en de eisen die daaraan gesteld worden, spelen hierin een belangrijke rol.

Professionalisering van medewerkers is een belangrijk thema van het eerder genoemde HRM-beleidsplan. Dit heeft onder andere vorm gekregen in het Convenant Leerkracht. In dat kader hebben veertien docenten met speciale projecten hun positie versterkt en hun doorgroeimogelijkheden versterkt. Nu dit convenant (actieplan) is afgerond, zal deze vorm van professionalisering aandacht krijgen in het nieuwe functiegebouw van de hogeschool. Ook is er een Stuurgroep Professionalisering ingericht. Tijdens de visitatie is duidelijk geworden dat deze hogeschoolbrede stuurgroep een visie op professionalisering gaat definiëren en gaat inventariseren wat in dat kader wenselijk en mogelijk is. Belangrijke thema's daarbij zijn didactische en onderwijskundige vaardigheden, management development, internationalisering, onderzoeksvaardigheden en projectmatig werken. Bij de professionalisering van docenten op het gebied van onderzoeksvaardigheden is ook het lectoraat Theorie in de kunsten betrokken.

Vanaf 2014 besteedt de hogeschool 6% van de loonsom aan loopbaanontwikkeling (50% in beschikbare tijd en 50% out of pocket kosten). Docenten kunnen gebruik maken van de POP-gelden voor scholing, bijvoorbeeld voor het up-to-date houden van hun vak kennis. Professionalisering krijgt ook vorm in de jaarlijkse studiedagen die door de Academie en de opleiding worden georganiseerd, sinds kort ook voor het algemeen ondersteunend personeel. Daarbij komen onderwerpen als toetsing in het kunstonderwijs, de nieuwe competentieset, studieloopbaanbegeleiding en actuele theorieën op het gebied van kunsteducatie aan de orde. Bovendien is voor werkplaatsassistenten en instructeurs technische vaardigheden een didactische cursus ontwikkeld.

Tijdens het gesprek met de facultaire verantwoordelijken voor personeel is duidelijk geworden dat voor de aanname van nieuwe docenten duidelijke criteria gelden. Zo wordt van beeldende docenten verwacht dat zij een bloeiende en boeiende praktijk hebben, enthousiast over hun vak kunnen praten en verbanden kunnen leggen tussen theorie en praktijk. Beeldende docenten krijgen over het algemeen een kleine aanstelling, zodat zij zich ook kunnen blijven richten op hun eigen praktijk. Daarnaast krijgen beeldende docenten over het algemeen een aanstelling voor acht jaar. Van theorie docenten wordt verwacht dat zij goed thuis zijn in hun vakgebied en beschikken over didactische vaardigheden om studenten naar een hoger plan te tillen. Bovendien wordt ook gezocht naar docenten die in staat zijn het curriculum van een opleiding verder te ontwikkelen.

Het is de commissie opgevallen dat de organisatie van de opleiding complex is. De complexiteit ontstaat onder meer door de veelheid aan locaties, de grote hoeveelheid studierichtingen, en de aansturing van opleidingen en locaties. De organisatiestructuur van de hogeschool als geheel is daarnaast in ontwikkeling. Ten tijde van de visitatie bleken de betrokken directieleden nog niet geïnformeerd over de nieuwe structuur.

Kwaliteit personeel

Standaard 9: Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

De commissie beoordeelt deze standaard als **goed**. De praktijkdocenten hebben als beeldend kunst-

naar een actuele beroepspraktijk. Tijdens de visitatie bleek dat docenten competent, enthousiast en betrokken zijn.

De Arnhemse tutores worden geacht een geheel eigen en uitgesproken positie in het veld te vertegenwoordigen. Bovendien dienen ze te beschikken over docentkwaliteiten. Vaardigheden als inspirerend leidinggeven, het voeren van onderzoekende gesprekken met studenten, begeleiden van studenten en het stimuleren van het leerproces worden belangrijk geacht. Van theorie docenten wordt verwacht dat zij in hun eigen discipline actief zijn en een eigen praktijk hebben als curator, criticus of schrijver. De afdeling kent een afdelingshoofd en een coördinator. De tutores komen regelmatig bijeen voor het tutoresoverleg.

De Enschedese opleiding kent een kernteam, bestaande uit één kerndocent per specialisatie, een kerndocent voor de propedeuse en een kerndocent inzake theorie. Het kernteam wordt aangestuurd door het afdelingshoofd. De deeltijdopleiding wordt aangestuurd door een coördinator met vaste docenten, waaronder de theorie docenten.

Van de Enschedese praktijkdocenten wordt verwacht dat zij als beeldend kunstenaar werkzaam zijn in een eigen, actuele beroepspraktijk. Hen wordt ook regelmatig een update van hun activiteiten in het werkveld gevraagd. Theorie docenten worden geacht hun eigen kennis bij te houden, bijvoorbeeld via het lectoraat Theorie in de kunsten. De theorie docenten zijn samen met het lectoraat betrokken bij de ontwikkeling van de eerder genoemde theorieprogramma's THINK en TIP.

Het aantal docenten met een masteropleiding verschilt. Bij de Enschedese opleiding heeft van de voltijdopleiding 48% en van de deeltijdopleiding 17% van de docenten een masteropleiding. Bij de Arnhemse opleiding heeft 52% een mastertitel. Bovendien heeft bijna de helft van de docenten een tweejarig residency-programma gevolgd bij een Nederlandse of buitenlandse postacademische instelling. De kritische reflectie stelt dat de opleiding daar meer waarde aan hecht dan aan een mastergraad van een willekeurige opleiding.

Alumni zijn positief over de docenten, zo bleek tijdens de visitatie. Ook de studenten met wie de

commissie gesproken heeft, zijn positief over de docenten. Docenten zijn deskundig en toegankelijk. Ook waarden studenten in zijn algemeenheid het kleinschalige karakter van beide opleidingen.

Omvang personeel

Standaard 10: De omvang van het personeel is toereikend voor de realisatie van het programma.

De commissie beoordeelt deze standaard als **goed**. De opleidingen beschikken over voldoende personeel.

Het aantal docenten dat betrokken is, wisselt per opleiding. Het Enschedese team omvat 10,10 fte. Doordat er een aantal docenten langdurig met ziekteverlof is, is er sprake van bovenformatie. Bij de deeltijdopleiding zijn 13 docenten betrokken, verdeeld over 2,17 fte. Aan de opleiding in Arnhem zijn 27 docenten verbonden, verdeeld over 7,4 fte.

Ook de docent-studentratio's variëren. De Enschedese opleiding heeft een ratio van 1:20. De Arnhemse opleiding heeft een ratio van 1:26.

Ten aanzien van de Arnhemse opleiding stelt de kritische reflectie dat de huidige formatie van de

nieuwe opleiding is ontstaan na een bezuinigingsronde. De belangrijkste aanleiding daarvoor waren niet de fusie maar de landelijke beperking van het aantal studieplaatsen autonome beeldende kunst en de ambitie van de hogeschool een gezaghebbende afdeling beeldende kunst te ontwikkelen.

In de kritische reflectie wordt opgemerkt dat van de Enschedese opleiding in de komende jaren een aanzienlijk deel van de docenten met pensioen zal gaan. De Academie zal dit aangrijpen om de eerder genoemde flexibilisering (zie standaard 8) te realiseren en om meer jonge, beeldende docenten aan te nemen. Inzake flexibilisering wordt gestreefd naar een formatie bestaande uit 60% vast, 30% flexibel en 10% zeer flexibel (gastdocenten). In het facultaire formatieplan voor 2016 worden de streefcijfers genoemd inzake onder andere het aantal docenten met een vaste of tijdelijke aanstelling, het aantal docenten met een mastertitel en het aantal docenten dat een eigen beroepspraktijk combineert met een kleine aanstelling.

Voorzieningen

Beide opleidingen beschikken over goede faciliteiten. De beschikbaarheid van werkplaatsen en de begeleiding in de werkplaatsen zijn daar een belangrijk onderdeel van. Passend bij het onderwijsconcept beschikken de Arnhemse studenten over een eigen denk- en werkplek. Ook studenten van de Enschedese richtingen Painting en Sculpture hebben binnen de Academie een eigen werkplek. Studenten worden goed begeleid. In Enschede spelen de docenten en de mentor daarin een belangrijke rol. In Arnhem is de tutor verantwoordelijk voor de begeleiding van studenten. Het kleinschalige karakter van de opleidingen draagt bij aan intensief contact tussen docenten en studenten. Dit wordt door studenten gewaardeerd. Ook voor studenten met een functiebeperking is voorzien in goede begeleiding. Daarbij staat maatwerk centraal. De informatievoorziening aan studenten is voldoende.

Materiële voorzieningen

Standaard 11: De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.

De commissie beoordeelt deze standaard als **goed**. De opleidingen beschikken over goede faciliteiten voor hun studenten. Door de diversiteit aan werkplaatsen kunnen studenten zich verdiepen in een uitgebreid palet aan materialen en werkwijzen. Met uitzondering van Enschedese studenten in de specialisatie Fine Art Media, is voor alle studenten een individuele werkplek beschikbaar. Studenten Fine Art Media delen gezamenlijk een lokaal.

Werkplaatsen

De werkplaatsen (acht in Enschede en twaalf in Arnhem) worden op beide locaties bemand door de werkplaatsassistenten en de instructeurs technische vaardigheden. Voor een aantal werkplaatsen geldt dat studenten eerst een werkplaatscursus gevolgd moeten hebben voordat ze in de betreffende werkplaats aan de slag kunnen gaan. Deze technische cursussen worden verzorgd door de instructeurs technische vaardigheden.

Arnhem

De opleiding wil studenten opleiden als in de praktijk. Daarom beschikken alle studenten over een eigen denk- en werkplek (studio). Deze studio is onderdeel van het fysieke domein van de tutor, waar alle studenten van de betreffende tutorgroep hun eigen plek hebben. In de eerder genoemde werkplaatsen onderzoeken studenten de waarde van materialen, media en technieken.

De opleiding beschikt naast de 120 studio's voor studenten over eigen theorielokalen, projectruimtes, en bespreekruimtes. Op dit moment wordt gewerkt

aan de inrichting van een verflab en een ruimtelab. De kritische reflectie vermeldt dat de inrichting van de studio's voor studenten bemoeilijkt wordt doordat de ruimtes inefficiënt zijn ingedeeld en bedekt zijn met kantoorvloerbedekking. De afdeling is hierover in overleg met het College van Bestuur.

Enschede

De kritische reflectie vermeldt dat op de nieuwe locatie van ArteZ in Enschede de specialisaties elk hun eigen ruimte hebben. Bij de specialisaties Sculpture en Painting hebben studenten een individuele werkruimte. De specialisatie Painting beschikt daarnaast over een oud schoolgebouwtje buiten Enschede, dat al meer dan veertig jaar gebruikt wordt door eindexamenstudenten. De specialisatie Fine Art Media beschikt over één gezamenlijk leslokaal en een aantal individuele werkruimtes. Bovendien zijn een foto- en filmstudio, doka's, computer- en theorielokalen beschikbaar. Ook beschikt de locatie over een lasercutter, een 3D-frasemachine en mogelijkheden tot het afdrukken van grote prints.

De locatie Enschede kent ook het ArTechlab. Daar kunnen derde en vierdejaars studenten van de hele hogeschool technieken als laserengraving, lasercutting en 3D printing toepassen.

De hogeschool beschikt over vijf mediatheken, waarvan het aanbod afgestemd is op de opleidingen van de betreffende locatie. Daarnaast heeft de hogeschool op de locaties van haar bacheloropleidingen materiaalwinkels ingericht. Ook zijn er verschillende praktijk-, theorie- en collegelokalen, dans- en muziekstudio's en concert- en theaterzalen beschikbaar. Ook is er op elke locatie de mogelijkheid om

spullen te lenen en het eigen werk te presenteren en exposeren in daarvoor bestemde expositieruimtes.

De studenten met wie de commissie gesproken heeft, zijn over het algemeen tevreden over de voorzieningen. De Arnhemse studenten pleiten voor nachtelijke openingstijden van het gebouw en een aparte ruimte voor propedeusestudenten.

Studiebegeleiding

Standaard 12: De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten.

De commissie beoordeelt deze standaard als **goed**. De docenten en de mentor hebben een belangrijke rol in de begeleiding van studenten. De commissie heeft vastgesteld dat studenten met een functiebeperking vanaf de start van de opleiding goed begeleid worden.

Bij beide opleidingen worden studenten individueel en in groepen inhoudelijk begeleid door hun docenten of tutor. Naarmate de opleidingen vorderen, ligt de nadruk steeds meer op individuele begeleiding. Het kleinschalige karakter van de opleidingen maakt dat er intensief contact is tussen docenten en studenten.

Arnhem

Eerstejaarsstudenten worden begeleid door hun docenten en de twee tutores. Daarnaast is voor de eerstejaars een mentor beschikbaar. De mentor bewaakt de studievoortgang van studenten in het eerste jaar. In de daarop volgende jaren ziet de tutor toe op de persoonlijke ontwikkeling van studenten. In de tutorgroepen coachen studenten ook elkaar. Bovendien worden studenten artistiek en theoretisch begeleid door hun docenten.

Studenten kunnen ook gebruik maken van de diensten van het decanaat. Op elke ArteZ-locatie is een decaan beschikbaar. De decaan heeft als vertrouwenspersoon voor studenten een onafhankelijke positie. Studenten kunnen op eigen initiatief of na verwijzing door de mentor bij de decaan terecht.

De opleidingen kennen een bindend afwijzend studieadvies (BAS). Dit betekent dat studenten in het eerste jaar minimaal 40 EC behaald moeten hebben om de opleiding te kunnen vervolgen.

Enschede

De Enschedese opleiding kent een mentoraat. De mentor is het eerste aanspreekpunt voor de studenten. Propedeusestudenten en elke jaargroep van elke specialisatie hebben een eigen mentor. Studenten hebben halverwege elk semester een voortgangsgesprek met hun mentor. De mentor bewaakt de voortgang van studenten, de docenten begeleiden studenten bij de inhoud van hun werk en hun artistieke ontwikkeling.

Daarnaast is voor elke specialisatie een kerndocent aangesteld. De kerndocent is een verbindende schakel tussen de student, de mentor en het afdelingshoofd.

Studeren met een functiebeperking

Studenten met een functiebeperking krijgen aan het begin van het studiejaar een uitnodiging voor een intakegesprek met de decaan. De decaan bemiddelt en adviseert bij het realiseren van mogelijke ondersteuning of voorzieningen voor studenten met een functiebeperking. Studenten met een functiebeperking worden, net als de andere studenten, begeleidt door de slb'er of mentor. In de kritische reflectie wordt opgemerkt dat de hogeschool recentelijk specifiek beleid heeft ontwikkeld en geïmplementeerd inzake (aankomende) studenten met een functiebeperking. Onderdeel daarvan zijn onder andere het verzoek aan studenten om een functiebeperking bij de start van de opleiding te melden aan de decaan en een nieuwe intakeprocedure. Deze procedure is erop gericht te voorkomen dat studenten starten met een opleiding die, vanwege hun studiebeperking, niet geschikt is. Tijdens de visitatie heeft de commissie over deze ontwikkelingen gesproken met de studentendecaan en het Academie management. Daarbij is duidelijk geworden dat de intake en begeleiding van studenten met een functiebeperking hoog op de agenda van de Academie staat.

De commissie is positief over de begeleiding van studenten met een functiebeperking. Vanaf de intake worden deze studenten actief begeleid, waarbij de studieloopbaanbegeleider, de mentor en de decaan een belangrijke rol spelen. Middels een studiecontract worden concrete afspraken over begeleiding en benodigde voorzieningen vastgelegd. Procedures zijn vastgelegd en op dit moment wordt een digitaal systeem geïmplementeerd waarmee dit proces kan worden ondersteund.

Informatievoorziening

Informatie inzake roosters, vakbeschrijvingen, studiemateriaal, studievoortgang en de onderwijs- en examenregeling is digitaal beschikbaar via de elek-

tronische leeromgeving. Beide opleidingen maken gebruik van een blog om studenten te informeren over de opleiding. Informatievoorziening naar aankomende studenten vindt plaats via de website van ArtEZ, brochures, magazines en de open dagen.

Kwaliteitszorg

De visitatiecommissie is van mening dat er een goed kwaliteitszorgsysteem is. Op facultair en opleidingsniveau wordt structureel en gestructureerd gemeten. Deze metingen leiden tot aantoonbare verbetermaatregelen. Ook worden de belanghebbenden betrokken bij (de kwaliteitszorg van) de opleiding. Studenten voelen zich over het algemeen zeer gehoord door de opleidingen. Het is de commissie opgevallen dat studenten en docenten nauw betrokken zijn geweest bij en geïnformeerd zijn over de fusie tussen de voormalige Zwolse en Arnhemse opleiding. De commissie vindt dat positief.

Evaluatie

Standaard 13: De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

De commissie beoordeelt deze standaard als **goed**. De visitatiecommissie is van mening dat het kwaliteitszorgsysteem adequaat is, en structureel en periodiek wordt uitgevoerd. De Academie en de opleiding kennen een kwaliteitscultuur waarbinnen verbeterpunten tijdig worden gesignaleerd en opgepakt.

ArtEZ kent een centraal kwaliteitszorgsysteem, gebaseerd op de zogenaamde Plan-Do-Check-Act cyclus. Op basis van jaarlijkse ArtEZ-breed geformuleerde beleidsdoelen, geformuleerd door het college van bestuur, stellen de academies hun jaarlijkse facultaire doelstellingen op. Tijdens bilateraal overleg tussen het college van bestuur en het academiemanagement wordt de voortgang op deze beleidsdoelen besproken. Zowel de ArtEZ-brede en facultaire doelstellingen worden tussentijds en jaarlijks geëvalueerd en indien nodig bijgesteld.

De afdeling Onderwijs en Kwaliteit speelt een belangrijke rol in het systeem van kwaliteitszorg. Zo heeft de afdeling voor elke academie en opleiding de verschillende evaluatie-instrumenten en -activiteiten in kaart gebracht in de vorm van een evaluatiekalender. De academiectie is verantwoordelijk voor de evaluatiekalender. De opleidingen (opleidingshoofden) nemen de resultaten van de verschillende evaluaties mee in de ontwikkeling van hun programma.

De hogeschool maakt gebruik van een digitaal opleidingsportfolio (DigOport). Dit instrument wordt gebruikt door alle academies en opleidingen om hun plannen en programma's ter verantwoording te publiceren. Het portfolio wordt, volgens de kritische reflectie, ook steeds meer gebruikt om opleidingen te informeren. Onderdeel van het opleidingsportfo-

lio zijn beleidsplannen, de evaluatie-kalender en –resultaten, jaarverslagen, verslagen van overleggen, managementinformatie en dergelijke. Tijdens de visitatie bleek dat het opleidingsmanagement een automatische melding krijgt als er evaluatieresultaten aan DigOport zijn toegevoegd. Ook is naar voren gebracht dat het systeem niet leidend is, indien een opleiding er voor kiest haar inzet op kwaliteit op een andere manier zichtbaar te maken wordt dat ook ondersteund.

Tijdens de visitatie heeft de commissie gesproken over de kwaliteitscultuur in de organisatie. Het is de commissie duidelijk geworden dat het kwaliteitsdenken een belangrijke kenmerk is van de organisatie. In de afgelopen periode zijn het kwaliteitsdenken en de feitelijke kwaliteit meer zichtbaar en concreet gemaakt door de gestructureerde inzet van diverse instrumenten, waaronder het hierboven genoemde DigOport. De commissie heeft waardering voor deze ontwikkeling.

De commissie stelt vast dat de opleiding een adequaat kwaliteitszorgsysteem heeft waarbij beschikbare evaluatie-instrumenten overwogen worden ingezet. Er is sprake van een kwaliteitscultuur waarin op basis van onder andere evaluatieresultaten verbetermaatregelen worden genomen.

Naast de hiervoor genoemde evaluatieactiviteiten, worden door de Academie ook andere instrumenten ingezet om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren. Dit betreft onder andere het eerder genoemde formatieplan, het handboek Toelaten en het gezamenlijk theorieprogramma ThINK dat in alle bacheloropleidingen geïmplementeerd wordt.

De opleidingen maken structureel gebruik van evaluatie-instrumenten als de Nationale Studenten Enquête, docent- en vakevaluaties, de eerstejaarsenquête en de jaarlijkse kunstenmonitor (voor alumni). De opleidingen hebben in 2010 een eigen

curriculumenquête uitgevoerd. De resultaten worden in het digitale opleidingsportfolio geplaatst.

Verbetermaatregelen

Standaard 14: De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan realisatie van de streefdoelen.

De commissie beoordeelt deze standaard als **goed**. De visitatiecommissie heeft geconstateerd dat beide opleidingen continu streven naar verbetering. De doorgevoerde verbetermaatregelen zijn van verschillende aard en van verschillend niveau.

Op basis van onder andere de evaluatieresultaten zijn in de afgelopen periode bijvoorbeeld de volgende verbeteracties doorgevoerd:

- Academiebreed zijn de theorieprogramma's ThINK en TIP ontwikkeld;
- Academiebreed is een formatieplan opgesteld;
- een nieuw onderwijsmodel is ontwikkeld voor Arnhem, ter vervanging van de programma's in Arnhem en Zwolle;
- in het programmaplan AKI ArtEZ zijn verbeteringen op het gebied van management en ondersteuning opgenomen;
- om betrokkenheid van studenten bij de kwaliteitszorg te vergroten zijn op beide locaties studentenraden opgericht;
- de elektronische leeromgeving is ingericht om informatievoorziening aan studenten te verbeteren.

Naar aanleiding van de vorige visitatie, in 2008, is onder andere het nieuwe programma in Arnhem gestart dat ontstaan is na een fusie van de voormalige opleidingen in Zwolle en Arnhem. Daar aan ten grondslag ligt een onderzoek dat de afdeling Fine Art heeft gedaan naar beeldende kunst in de samenleving en passend onderwijs daarbij. In Enschede heeft onder andere innovatie plaatsgevonden middels de oprichting van het ArtechLab en zijn de specialisaties helder gemaakt.

Op basis van de bestudeerde documenten en gevoerde gesprekken constateert de commissie dat beide opleidingen een turbulente periode achter de rug hebben. In Enschede waren de beperkte financiële middelen en de verhuizing naar de nieuwe locatie daarin belangrijke factoren. Om de managementstructuur van de locatie Enschede te versterken, is per 1 april 2013 een nieuwe locatiedirecteur aange-

steld. Ook voert de locatie Enschede sindsdien weer de naam AKI. Op opleidingsniveau is per 1 september 2013 een nieuw afdelingshoofd benoemd.

In Arnhem heeft de fusie tussen de voormalige opleidingen geleid tot een intensieve periode voor zowel studenten als docenten.

Betrekken belanghebbenden

Standaard 15: Bij de interne kwaliteitszorg zijn de opleidings- en examencommissie, medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

De commissie beoordeelt deze standaard als **goed**. Het werkveld is betrokken bij de kwaliteit van de opleidingen. Er is een opleidingscommissie en de diverse stakeholders worden actief betrokken bij de kwaliteitszorg van de opleiding.

Docenten en studenten zijn vertegenwoordigd in de opleidingscommissie, die twee keer per jaar vergadert. De opleidingscommissie bespreekt het onderwijs- en examenreglement en andere punten inzake de inhoud en organisatie van de opleiding.

Studenten zijn betrokken middels het invullen van verschillende evaluaties en bijeenkomsten met klasvertegenwoordigers. Deze worden drie tot vier keer per jaar georganiseerd. Hierbij wordt de inhoud en de organisatie van het onderwijs besproken met de klasvertegenwoordigers. De studenten met wie de commissie gesproken heeft, geven aan dat zij zich zeer gehoord voelen door de opleiding. Docenten en management staan open voor feedback van studenten en zetten dit ook om in concrete verbetermaatregelen.

Docenten worden betrokken middels de algemene docentenvergaderingen die de opleiding vier tot zes keer per jaar organiseert. Bovendien is er overleg in kleiner verband in het kader van afstemming en onderwijsontwikkeling.

Het werkveld is betrokken middels de werkveldcommissie. De werkveldcommissie komt minimaal één keer per jaar bijeen. Ook zijn gecommiteerden uit het werkveld betrokken zijn bij de beoordeling van examens. Zij worden daarbij uitgenodigd feedback te geven op de examenprocedure en het beeldend niveau. Voor stagebegeleiders worden jaarlijkse bijeenkomsten en symposia georganiseerd.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleidingen hebben een adequaat systeem van toetsing. De toetsvormen passen bij de werkvormen en doelstellingen van de opleidingen. De werkschouw is in alle opleidingen een belangrijke toetsvorm. De opleidingen maken daarbij gebruik van vooraf vastgestelde beoordelingscriteria en het meerogenprincipe. De commissie raadt de Enschedese opleiding aan bij de werkschouw ook externe deskundigen te betrekken. Daardoor krijgen studenten bredere feedback op hun werk. De commissie is op basis van de beoordeelde afstudeerwerken van mening dat het bachelorniveau wordt gerealiseerd. De bestudeerde werken zijn van goed niveau. Het is de commissie daarbij opgevallen dat de Enschedese werken wat meer traditioneel van aard zijn, terwijl de werken in Arnhem een meer pluriform en modern beeld laten zien.

De commissie constateert dat de centrale examencommissie actief betrokken is bij de borging van de toetsing en het eindniveau. Ten aanzien van de facultaire examencommissie raadt de commissie aan daar ook vertegenwoordigers van de betreffende opleidingen aan toe te voegen. Daarmee wordt de betrokkenheid bij en het zicht op de opleidingen vergroot.

Toetsing

Standaard 16, deel 1: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

De commissie beoordeelt deze deelstandaard als **goed**. De Academie heeft een adequaat toetsbeleid, dat is afgestemd op het toetsbeleid van ArteZ. Voor de opleidingen geldt dat de toetsvormen passen bij de studieonderdelen. De werkschouw neemt in beide opleidingen een belangrijke plaats in.

Valide en betrouwbaar

Het toetsbeleid van ArteZ geeft richting aan het toetsbeleid van de Bachelor of Fine Art. Belangrijk uitgangspunt daarbij is dat de presentatie van het werk van en door studenten een belangrijk onderdeel is van de toetsing. Dit gebeurt niet alleen intern maar ook extern, naar buiten toe. Daarmee wordt zichtbaar op welke wijze de opleiding zich verhoudt tot de buitenwereld en is er interactie mogelijk tussen de studenten, de opleiding en het werkveld. Andere uitgangspunten zijn onder andere dat elke opleiding een toetsplan opstelt, dat het totaal aan toetsen dekkend is voor de eindkwalificaties en dat zowel formatieve als summatieve toetsing worden ingezet.

Toetsplan

De opleidingen kennen twee vormen van toetsing: vakspecifieke beoordeling (of toetsing) en de halfjaarlijkse werkschouw.

Arnhem

De drie leidende vragen in de opleiding ('how to create?', 'how to reflect?' en 'how to connect?') zijn volgens de kritische reflectie leidend voor de beoordeling van de studenten. Zoals eerder opgemerkt zijn deze drie vragen gerelateerd aan de competenties en gedragsindicatoren.

In het eerste jaar worden studenten beoordeeld op hun werk in de thema-ateliers, de oriëntatie bij de tutoren, het theorieonderwijs en de gevolgde (technische) cursussen. De thema-ateliers kennen na acht weken een tussentijdse beoordeling. De uiteindelijke beoordeling vindt plaats aan het einde van het semester en bestaat uit een vakspecifieke beoordeling en een werkschouw. Bij de vakspecifieke beoordeling worden studenten door hun vakdocenten individueel beoordeeld. Aan de hand van een logboek geven studenten aan wat zij hebben geleerd. De vakdocent bepaalt het cijfer aan de hand van een beoordelingsformulier. Tijdens de werkschouw krijgen studenten van het gehele docententeam een beoordeling over hun gemaakte werk. Het eindcijfer is het gemiddelde cijfer van de werkschouw en de vakspecifieke beoordeling.

De tutor schrijft een verslag over de student. Dit verslag wordt voorgelezen tijdens de werkschouw en is samen met het advies voor de uiteindelijke tutorkeuze onderdeel van het dossier van de student.

Het theorieonderwijs wordt beoordeeld met behulp van presentaties, tentamens en participatie. Het TIP-

programma wordt getoetst in relatie tot de thema-ateliers.

In de daaropvolgende jaren worden studenten beoordeeld op hun studiopraktijk, projecten, theorie, cursussen en stage. De studiopraktijk omvat elk semester twee beoordelingen: de tutorbeoordeling en de werkschouw tutorpraktijk. Tijdens de tutorbeoordeling boordeelt de tutor de werkhouding en het werkproces van de student aan de hand van het individuele werkplan van de student. In de daaropvolgende werkschouw vindt een integrale beoordeling van het werk van de student plaats. Daarbij zijn de eigen tutor, een andere tutor, twee projectdocenten en een theorieducent betrokken. Voor het bepalen van het eindcijfer is een weging opgesteld.

Tijdens de visitatie is duidelijk geworden dat de tutorbeoordeling voor 20% meeweegt in het eindcijfer. Daarnaast geven studenten tijdens de werkschouw geen introductie op of presentatie over het gemaakte werk. De betrokken docenten geven hun feedback zonder dat zij bekend zijn met het werk en het werkproces van de student. Na de eerste feedback ronde vindt er meer discussie plaats met de student.

De projecten kennen net als de thema-ateliers in het eerste jaar een tussenbeoordeling. Aan de hand daarvan kunnen studenten hun onderzoek en project bijstellen. Het project wordt afgerond en beoordeeld tijdens de eindpresentatie of studiedag. Het eindcijfer is het gemiddelde van beide beoordelingen. De (technische) cursussen worden beoordeeld met voldoende of onvoldoende. Het theorieonderwijs wordt afgerond met tentamens, onderzoeksopdrachten of essays. De tutor beoordeelt het stageplan, de stage en het stageverslag.

Enschede

De Enschedese opleiding maakt onderscheid in toetsing van theorievakken en praktijkvakken. De eerste- en tweedejaars theorievakken worden afgerond met een schriftelijk tentamen. Bovendien maken studenten schrijfopdrachten en onderzoeksopdrachten en houden studenten presentaties die meewegen in de beoordeling van de vakken.

De praktijkvakken worden beoordeeld tijdens de zogenaamde werkschouw. De werkschouw vindt plaats aan het einde van elk semester. Tijdens de

werkschouw presenteren studenten al het werk dat zij in het voorgaande semester hebben gemaakt aan hun begeleidende docenten. Docenten reflecteren tijdens de schouw op het werk van de student en geven daarbij voor hun eigen vak feedback en een cijfer. Als een student door meerdere docenten begeleid is bij een vak, wordt het cijfer gemiddeld. Vier weken na de schouw ontvangen studenten een kopie van het beoordelingsformulier, met daarop de door hen behaalde cijfers en per vak de prestatie per competentie.

Voor excursies geldt een aanwezigheidsverplichting. Daarnaast wordt studenten gevraagd een opdracht te maken. De vakken gericht op het aanleren van technische vaardigheden worden eveneens getoetst met behulp van opdrachten en deelname.

De kritische reflectie vermeldt dat de opleiding voornemens is de beoordelingsformulieren te verbeteren, door bijvoorbeeld per jaar het gewicht van de competenties aan te geven. De commissie acht deze verbetering niet nodig. Zij verwacht dat daardoor het toetsysteem onnodig complex wordt. Ook vindt de commissie het niet passen bij een kunstopleiding waar in principe (zo stelt de kritische reflectie) niet met doelstellingen wordt gewerkt.

Examencommissie

ArtEZ kent een centrale examencommissie. De centrale examencommissie ziet toe op de borging van de kwaliteit van toetsen en het eindniveau. Daartoe benoemt zij examinatoren, ontwikkelt zij beoordelingsprocedures en bezoekt zij steekproefsgewijs eindexamenpresentaties van studenten. In de centrale examencommissie hebben de vier voorzitters van de vier facultaire examencommissies zitting. De centrale examencommissie heeft bevoegdheden gemandateerd naar de facultaire examencommissies. Zo zijn de facultaire examencommissies onder meer verantwoordelijk voor het borgen van de kwaliteit van de toetsing en examens, het vaststellen van de uitslag ervan en het aanwijzen van examinatoren. De centrale examencommissie stelt een jaarverslag op.

De commissie heeft tijdens de visitatie gesproken met vertegenwoordigers van de centrale en facultaire examencommissie. De facultaire examencommissie is betrokken bij de opleiding door middel van het goedkeuren van vrijstellingen (vooral voor de maatwerktrajecten en de deeltijdvariant), de ontwikkeling van

het nieuwe toelatingsbeleid en het scholen van examinatoren. In de facultaire examencommissie van de Academie voor Art & Design zijn niet alle studierichtingen van de faculteit vertegenwoordigd. De commissie raadt de faculteit aan dit te veranderen. Daardoor wordt de betrokkenheid van de facultaire examencommissie bij de opleiding vergroot en krijgt de facultaire examencommissie meer zicht op de toetsing en examinering binnen de opleidingen.

De facultaire examencommissie heeft nog geen actieve rol bij het waarborgen van de kwaliteit van het eindniveau. Ondanks dat de commissie van mening is dat de afstudeerwerken van voldoende niveau zijn, raadt de commissie de examencommissie aan hierin een proactievare rol te vervullen. Dit kan bijvoorbeeld door het steekproefsgewijs beoordelen van de kwaliteit van de scripties en het gemaakte werk. Het is de commissie ook duidelijk geworden dat binnen de hogeschool de plaats en rol van de examencommissies nog in ontwikkeling is. In dat kader hebben de leden van de facultaire examencommissie recentelijk meer tijd voor hun taken gekregen. Ook wordt op dit moment een standaardbeoordelingsformulier opgesteld. De commissie vindt deze ontwikkelingen positief, maar wel wat laat gestart.

Leden van de centrale examencommissie hebben desgevraagd aangegeven dat zij steekproefsgewijs bij de eindpresentaties en -beoordelingen van studenten aanwezig zijn. Bovendien borgen zij het eindniveau van de opleidingen in de Academie middels ontwikkelde beoordelingsprocedures en het benoemen van examinatoren. Daarbij geldt dat het beleid inzake het benoemen van examinatoren wordt aangepast waardoor er minder examinatoren komen. De docenten die voorzitter zijn van de commissies die studenten beoordelen, worden benoemd tot examinator. Inzake de theorietoetsen is opgemerkt dat deze vanaf volgend studiejaar een week van tevoren moeten worden ingediend bij de examencommissie, inclusief de bijbehorende antwoordmodellen.

Inzichtelijk voor studenten

Studenten worden via de studiegids en de vakbeschrijvingen geïnformeerd over de toetsen, de werkwijze en de beoordelingscriteria. Daarnaast worden beoordelingscriteria van opdrachten tijdens de lessen besproken. Uit de gesprekken die de visitatiecommissie voerde met de studenten, bleek dat zij een adequaat beeld hebben van waar ze op beoordeeld wor-

den tijdens de halfjaarlijkse werkschouwen en andere toetsvormen. Middels de vakbeschrijvingen en toelichtingen van docenten en de tutor worden ze daarover geïnformeerd. Enschedese studenten hebben opgemerkt dat bij de beoordelingen tijdens de werkschouwen ook externe deskundigen betrokken kunnen worden. Daardoor krijgen zij een beeld van wat externen, die niet betrokken zijn bij hun werkproces, van hun werk vinden. De commissie deelt deze opvatting en raadt de opleiding aan extern deskundigen bij de werkschouwen te betrekken. Daarmee wordt het blikveld van studenten verruimd.

Gerealiseerd eindniveau

Standaard 16, deel 2: De opleiding toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

De commissie beoordeelt deze deelstandaard als **goed**. Tijdens het visitatiebezoek heeft de visitatiecommissie diverse toetsen bestudeerd en geconcludeerd dat deze aan de maat zijn. Ook de vooraf bestudeerde afstudeerwerken zijn van goede kwaliteit.

Arnhem

Net als in Enschede, is in Arnhem het schrijven van een scriptie onderdeel van het vierde jaar. Studenten worden daarin begeleid middels een wekelijkse scriptiewerkgroep. Daarbij vinden zowel individuele als groeps gesprekken plaats over de scriptie. De scriptie (en het bijbehorende onderzoek) wordt begin februari gepresenteerd en verdedigd voor een commissie van externe deskundigen. Eind februari wordt de scriptie beoordeeld door de begeleider, de tweede lezer en een extern commissielid. De kritische reflectie stelt dat de scriptie in de meeste gevallen onderdeel is van het beeldende onderzoek van de student en derhalve wordt meegenomen in de tussentijdse presentaties voorafgaande aan het afstuderen. De scriptie moet worden afgerond voordat studenten aan het eindexamen mee kunnen doen.

Onderdeel van het eindexamentraject is een groenlichtbeoordeling. De uitvoering daarvan is vergelijkbaar met de reguliere werkschouw. Studenten presenteren het werk (in ontwikkeling) waarop ze willen afstuderen. Groen licht betekent volgens de kritische reflectie dat de opleiding het vertrouwen heeft dat de student met voorzetting van het werkproces op hetzelfde niveau, kan afstuderen. Een onvoldoende groenlichtbeoordeling kan binnen zes weken herkanst worden.

Tijdens het eindexamen presenteert de student zijn werk aan een commissie bestaande uit zes tot zeven personen. Een externe deskundige (een kunstenaar of curator) maakt daar deel van uit. Deze externe deskundige heeft in het voortraject één keer overleg gehad met de student en de scriptie gelezen. De commissie bepaalt gezamenlijk het eindcijfer van de student, aan de hand van een beoordelingsformulier.

Net als in Enschede wordt door de studenten een eindexamentoonstelling georganiseerd. Dit wordt door de opleiding als een project gezien en ook beoordeeld (voldoende of onvoldoende).

Enschede

Onderdeel van het vierde jaar is de scriptie. Daarin laten studenten zien dat zij inzicht hebben in de theorie en de praktijk van de beeldende kunst. In de scriptie worden studenten geacht een verantwoord en afgebakend onderzoek te kunnen verwoorden, zowel voor wat betreft opzet als uitvoering van het onderzoek. Van studenten wordt tevens verwacht dat ze inzicht laten zien in zowel de geschiedenis van de kunstpraktijk als het actuele kunstdiscours. Studenten zijn vrij een onderwerp voor hun scriptie te kiezen, dat al dan niet gerelateerd is aan het eigen werk. De scriptie moet worden afgerond voor het eindexamen.

Het eindexamen heeft een vergelijkbare opzet als de reguliere werkschouw. Een belangrijk verschil is echter dat bij het eindexamen een externe deskundige aanwezig is. Deze externe deskundige is een gerenommeerde kunstenaar en heeft voor het eindexamen één tot twee keer een gesprek met de student over het werk. Daardoor zijn de externe deskundigen enigszins op de hoogte van het werk van de student. Studenten presenteren hun afstudeerwerk en de examinatoren en externe deskundige gaan met de student in gesprek over het werk. Daarna trekken de examinatoren en de externe deskundige zich terug om individueel een beoordelingsformulier in te vullen. Bij de beoordeling wordt gekeken of de eindkwalificaties zijn bereikt. Belangrijke aspecten daarbij zijn volgens de kritische reflectie de eigen beeldtaal van

de student, de wijze waarop de inhoudelijke uitgangspunten van de student in het werk naar voren komen, de inzet van materialen en het werkproces van de student. Het eindcijfer is het gemiddelde van de toegekende cijfers.

Na het eindexamen richten de studenten gezamenlijk een openbare eindexamenexpositie in waar het werk getoond wordt aan het publiek en het werkveld.

Tijdens de visitatie is duidelijk geworden dat het Enschedese eindexamen ook een groenlichtmoment omvat. Studenten krijgen in december, tijdens de werkschouw, de gelegenheid hun plannen ten aanzien van het afstudeerwerk te presenteren. Op basis daarvan en de conceptversie van de scriptie, krijgen studenten al dan niet groen licht om verder te gaan.

Gerealiseerd niveau

Om een beeld te krijgen van het gerealiseerde eindniveau heeft een afvaardiging van de visitatiecommissie in juli 2013 tijdens de eindexamenexpositie in Arnhem en Enschede werk van studenten bekeken en met afstudeerders gesproken. Ook heeft de commissie in de voorbereiding van de visitatie een zeventiental afstudeerwerken geselecteerd en bestudeerd (van Zwolle, Arnhem en Enschede). De commissie kan zich over het algemeen vinden in de beoordeling van deze afstudeerwerken (ontwerpen en scripties). Bovendien is zij van mening dat de afstudeerwerken over het algemeen een goed eindniveau bereiken, ook gerelateerd aan internationale maatstaven, waardoor de visitatiecommissie overtuigd is dat het hbo-bachelorniveau geborgd is in de opleiding.

Het is de commissie daarbij opgevallen dat de bestudeerde werken aansluiten bij het profiel van de verschillende programma's: van de opleiding in Enschede zijn de werken wat traditioneler van aard, en in Arnhem heeft de commissie meer pluriformiteit, variëteit en moderniteit in de afstudeerwerken gezien.

Bijlagen

Bijlage 1 Visitatiecommissie

Overzicht panelleden en secretaris

Naam (inclusief tituluur)	Rol (voorzitter / lid / student-lid / secretaris)	Domeindeskundige (ja / nee)
A. Blom MA	lid	ja
Ir R. Kloosterman	voorzitter	nee
Prof W. de Rooij	lid	ja
R. van Santen	studentlid	ja

III Secretaris/Coördinator

Drs T. Buising	Gecertificeerd oktober 2011	
----------------	--------------------------------	--

Korte functiebeschrijvingen panelleden

1	Ansuya Blom is beeldend kunstenaar en doceert aan diverse kunstAcademies
2	René Kloosterman is directeur van AeQui, evaluatiebureau voor het hoger onderwijs
3	Willem de Rooij is in Berlijn gevestigd beeldend kunstenaar en Professor of Fine Art, Staatliche Hochschule für Bildende Künste, Städelschule, Frankfurt am Main
4	Rik van Santen studeert B Fine Art aan de Rietveld Academie

V Overzicht deskundigheden binnen panel¹

Deskundigheid	De deskundigheid blijkt uit:
a. deskundigheid ten aanzien van de ontwikkelingen in het vakgebied	Ansuya Blom begeleidt kunstenaars en is coördinator bij de RijksAcademie. Willem de Rooij is docent en onderzoeker aan de Staatliche Hochschule für Bildende Künste, Städelschule, Frankfurt am Main.
b. internationale deskundigheid	Ansuya Blom is internationaal actief als beeldend kunstenaar, en treedt op als gastdocent aan o.a. Wimbledon School of Fine Art en The Slade School of Fine Art, London. Willem de Rooij is in Berlijn gevestigd beeldend kunstenaar en Professor of Fine Art, Staatliche Hochschule für Bildende Künste, Städelschule, Frankfurt am Main.
c. werkvelddeskundigheid in het voor de opleiding relevante beroepenveld	Ansuya Blom is internationaal actief als beeldend kunstenaar.

¹ N.B. De secretaris is GEEN panellid

	Willem de Rooij is in Berlijn gevestigd beeldend kunstenaar. Rik van Santen is acteur en beeldend kunstenaar.
d. ervaring met het geven en ontwikkelen van onderwijs op het desbetreffende opleidingsniveau en deskundigheid ten aanzien van de door de opleiding gehanteerde onderwijsvorm(en) ²	Ansuya Blom treedt op als gastdocent aan o.a. Rietveld Academie, HKU, Wimbledon School of Fine Art en The Slade School of Fine Art, London. Willem de Rooij is tutor aan De Ateliers en Professor of Fine Art, Staatliche Hochschule für Bildende Künste, Städelschule, Frankfurt am Main
e. visitatie- of auditdeskundigheid	René Kloosterman heeft diverse visitatiecommissies voorgezeten.
f. studentgebonden deskundigheid	Rik van Santen studeerde aan de Design Academy en aan de HKU, en sinds 2009 aan de Rietveld Academie.

² Hieronder worden bijvoorbeeld verstaan afstandsonderwijs, werkplekgerelateerd onderwijs, flexibel onderwijs, competentiegericht onderwijs of onderwijs voor excellente studenten.

Bijlage 2 Programma visitatie

Dag 1: 22 april Verkenning

12.00 – 13.30 Aankomst commissie

Werklunch en interne vergadering

René Kloosterman, vz

Willem de Rooij

Ansuya Blom

Rik van Santen, studentlid

Titia Buising, secretaris

13.30 – 14.30 Opleidingsmanagement

Kennismaking, doel en programma visitatie, algemeen beeld opleiding

Eric de Gram coördinator BFA Enschede, deeltijd

Petra Groen hoofd BFA Enschede

Marie van Leeuwen hoofd BFA Arnhem

14.30 -15.00 Showcase BFA Enschede

15.00 – 15.30 Inloopsprekkuur

Mogelijkheid voor studenten en medewerkers voor gedachtewisseling met commissie, tevens bestudering van documenten

15.30 – 16.30 Alumni

Aansluiting van opleiding op werkveld, toetsing en afstuderen

Maarten van Aken alumnus Enschede, voltijd, 2012

Jet Alteburg alumnus Enschede, deeltijd, 2011

Kevin Bauer alumnus Enschede, voltijd, 2013

Jonathan van Doornum alumnus Zwolle, 2011

Inge Meijer alumnus Arnhem, 2012

Louise te Poele alumnus Arnhem, 2008

Dieke Venema alumnus Zwolle, 2012

16.45 – 17.45 Werkveldvertegenwoordiging

Aansluiting van opleiding op werkveld

Roel Arkesteijn

Gerlach en Koop

Marjoca de Greef

Maria Hlavajova

Hans van Houwelingen

17.45 – 18.00 Afronding van de eerste dag

Bepalen eventuele aandachtspunten voor dag 2

Dag 2: 23 april Verdieping

09.00 – 09.30 Aankomst commissie

09.30 – 10.45 Docenten Arnhem

Doelen van de opleiding, programma, toetsing, kwaliteit docenten

Eylem Aladogan	tutor Kunst en Ontwerp
Gijs Assman	tutor Handwerk en Materialiteit
Robbie Cornelissen	docent projecten en docent propedeuse
Gijs Frieling	tutor Schilderen, Tekenen, Sculptuur
Anik Fournier	docent theorie (werkgroepen en scripties)
Laura van Grinsven	docent theorie (propedeuse en werkgroepen)
Vincent Vulsmā	tutor Conceptuele Kunst
Johan Wagenaar	tutor Critical Practice en docent propedeuse

11.00 – 12.15 Docenten Enschede

Doelen van de opleiding, programma, toetsing, kwaliteit docenten

Joanne Dijkman	docent theorie
Christine van der Heide	docent propedeuse
Ton Harmsen	docent deeltijd Fine Art
Arjan van Helmond	docent Painting
Hans Hovy	kerndocent Fine Art Sculpture
Marjolein Rothman	kerndocent Fine Art Painting
Niek de Vriendt	kerndocent Fine Art Media

12.15 – 13.00 lunch

Intern commissieoverleg

13.00 – 13.30 Showcase BFA Arnhem

13.45 – 14.45 Studenten Arnhem

Programma, toetsing, kwaliteit docenten

Sjors Bindels	student 1 ^e jaar
Pleun Pijnenburg	student 1 ^e jaar, lid studentenraad
Eline de Bruijn	student 2 ^e jaar, lid redactie raad, (Z)
Lou Muller	student 2 ^e jaar, (A)
Johannes Kronenberg	student 3 ^e jaar, lid studentenraad, honours (Z)
Mireille Tap	student 3 ^e jaar, lid redactieraad, (A)
Bram Kuypers	student 4 ^e jaar, (A)
Jasmijn Twilt	student 4 ^e jaar, voorzitter studentenraad, (Z)

15.00 – 16.00 Studenten Enschede

Programma, toetsing, kwaliteit docenten

Hannah Joka	student 1 ^e jaar
Joris Strouken	student 1 ^e jaar
Tom Putman	student 2 ^e jaar
Dieuwke Eggink	student 2 ^e jaar, honours

Mascha Peter	student 3 ^e jaar
Pim Muis	student 3 ^e jaar
Hanna Jansen	student 4 ^e jaar
Hannes Nienhüser	student 4 ^e jaar
Monique IJsseldijk	student deeltijd

16.00 – 16.30 *Eventueel extra gesprek*

16.30 – 17.30 *Aanvullend onderzoek en formuleren conclusies*

17.30 – 18.00 *Terugkoppeling resultaten en afsluiting van de visitatie*

Bijlage 3 Kwantitatieve gegevens

Tabel 1: Uitval uit het eerste jaar

Cohort	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Uitval Arnhem	21 %	24 %	33 %	31 %	35 %	44 %	21 %
Uitval Zwolle ³	30 %	29 %	27 %	24 %	20 %	13 %	19 %
Uitval Enschede ⁴	34 %	25 %	32 %	17 %	34 %	48 %	32 %

Tabel 2: Uitval uit de bachelor

Cohort	2005	2006	2007	2008 ⁵
Uitval Arnhem	13 %	31 %	56 %	n.b.
Uitval Zwolle	8 %	35 %	11 %	n.b.
Uitval Enschede	37 %	27 %	25 %	n.b.

Tabel 3: Rendement

Cohort	2005	2006	2007
Rendement Arnhem	87 %	69 %	44 %
Rendement Zwolle	92 %	65 %	89 %
Rendement Enschede	63 %	73 %	75 %

Tabel 4: Docentkwaliteit

Graad	MA	PhD
Percentage Arnhem ⁶	54 %	30 %
Percentage Enschede	55 %	0 %

³ Gezamenlijke propedeuse met Vormgeving Zwolle

⁴ Gezamenlijke propedeuse met Vormgeving Enschede

⁵ kan nog niet berekend worden omdat de laatste cijfers nog niet verstrekt zijn door DUO

⁶ Huidige situatie per 01-09-2013

Tabel 5: Student-docentratio

Ratio Arnhem ⁷	1 : 23
Ratio Enschede	1 : 20

Tabel 6: Contacturen

Studiejaar	1	2	3	4
Contacturen Arnhem ⁸	33	21	22	21
Contacturen Enschede	21	22	21	22

⁷ Huidige situatie per 01-09-2013

⁸ Huidige situatie per 01-09-2013

Bijlage 4 Eindkwalificaties

Arnhem

Creërend vermogen	De student maakt werk dat voortkomt uit het volgen van een eigen artistieke visie en bijdraagt aan de vervulling van een persoonlijke ambitie als kunstenaar.
Vermogen tot kritische reflectie	De student kan het eigen werk en dat van anderen beschouwen, analyseren, duiden en beoordelen.
Beslissend vermogen	De student is in staat om op geëigende momenten in zijn ontwikkeling als kunstenaar en in de ontwikkeling van ieder afzonderlijk werk artistieke, organisatorische en persoonlijke beslissingen te nemen, en die consequent uit te werken.
Vermogen tot groei en vernieuwing	De student kan zijn of haar kunstenaarschap steeds verder ontwikkelen en verdiepen.
Organiserend vermogen	De student kan een inspirerende en functionele werksituatie voor zichzelf opzetten en in stand houden.
Omgevingsbewustzijn	De student is in staat om verbanden te leggen tussen het eigen werk en dat van anderen en tussen het eigen werk en het publiek.
Verbindend vermogen	De student is in staat om zijn werk voor, met of in relatie tot een ander tot stand te brengen en er bekendheid aan te geven.
Communicatief vermogen	De student kan zijn of haar werk en visie presenteren en toelichten.
Vermogen tot samenwerking	De student is in staat om in voorkomende gevallen een zelfstandige artistieke bijdrage te leveren aan een gezamenlijk product of proces.

Enschede

Creërend vermogen	De student maakt authentiek beeldend werk dat voortkomt uit het volgen van een eigenzinnige visie op het werkterrein. De student beschikt daartoe over de nodige vakkennis en breidt deze op eigen kracht uit.
Vermogen tot kritische reflectie	De student is in staat het eigen werk en dat van anderen te beschouwen, te analyseren en te duiden.
Vermogen tot groei en vernieuwing	De student beschikt over een pionierende houding ten opzichte van zijn werkterrein en neemt beeldende risico's. Hij heeft het vermogen zijn visie en specialisme een dialoog aan te laten gaan met de grens van het vakgebied en is in staat zijn beeldtaal verder uit te breiden.
Organiserend vermogen	De student kan een inspirerende en functionele werksituatie voor zichzelf opzetten en heeft een creatieve blik op de balans tussen zijn artistieke activiteiten en de voorwaarden die daarvoor nodig zijn.
Omgevingsbewustzijn	De student is in staat om verbanden te leggen tussen het eigen werk en dat van anderen, overziet de implicaties die het oog van de toeschouwer heeft voor zijn werk en neemt daarbij een standpunt in. Hij werkt aan een netwerk, en onderzoekt mogelijkheden tot presen-

	tatie en vervolgoopleidingen.
Communicatief vermogen	De student kan zijn artistieke visie presenteren en toelichten, en brengt dit in de praktijk.
Vermogen tot samenwerking	De student is in staat om in voorkomende gevallen een zelfstandige artistieke bijdrage te leveren aan een gezamenlijk product of proces en toont zich binnen het samenwerkingsverband medeverantwoordelijk voor het geheel.

Bijlage 5 Programmaoverzicht

Programma Bachelor Fine Art Arnhem

Jaar 1: propedeuse

Semester 1	Aantal EC
Tutorgroep	6
Theorie	4
Theorie in Praktijk	2
Thema ateliers	12
Werkplaatsen	4
Projectmaand	2
Semester 2	Aantal EC
Tutorgroep	6
Theorie	4
Theorie in Praktijk	2
Thema ateliers	12
Werkplaatsen	4
Projectmaand	2
Totaal jaar 1	60

Jaar 2

Semester 3	Aantal EC
Tutorgroep	12
Projecten	8
Theorie	4
Theorie in Praktijk	2
Werkplaatsen	4
Semester 4	Aantal EC
Tutorgroep	12
Projecten	8
Theorie	4
Theorie in Praktijk	2
Werkplaatsen	4
Totaal jaar 2	60

Jaar 3

Semester 5	Aantal EC
Studiopraktijk	15
Projecten/Theorie in praktijk	10
Theorie	4
Beroepspraktijk	1
Semester 4	Aantal EC
Studiopraktijk	15
Projecten/Theorie in praktijk	10
Theorie	4
Beroepspraktijk	1
Totaal jaar 3	60

Jaar 4

Semester 7	Aantal EC
-------------------	------------------

Tutorgroep	12
Practitioners Beroepsvoorbereiding	8
Theorie	9
Werkplaats	1
Semester 8	Aantal EC
Tutorgroep	26
Eindexpositie	4
Totaal jaar	60

Programma Fine Art Enschede

Jaar 1: propedeuse

Semester 1	EC
Praktijkvak 1A	10
Praktijkvak 1B	11
Technische vaardigheden	1
Theorie	4
Blog	1
TIP	2
Excursie	1
Semester 2	
Praktijkvak 2	22
Technische vaardigheden	1
Theorie	4
Blog	1
TIP	2
Totaal	60

Specialisatie Painting

Jaar 2

Semester 3	Aantal EC
Praktijk painting	18
Tekenen	1
Technische vaardigheden	2
Theorie	4
Lezingen	1
Reflectie & V.O.B.	3
Excursie	1
Semester 4	
Praktijk painting	19
Tekenen naar waarneming	1
Technische vaardigheden	2
Theorie	4
Lezingen	1
Reflectie & V.O.B.	3
Totaal jaar 2	60

Jaar 3

Semester 5	Aantal EC
Praktijk painting	6
Minor of stage	15
Theorie	4
Lezingen	1

Reflectie & V.O.B.	3
Excursie	1
Semester 6	Aantal EC
Praktijk painting	19
Tekenen	1
Technische vaardigheden	2
Theorie	4
Lezingen	1
Reflectie & V.O.B.	3
Totaal jaar 3	60

Jaar 4

Semester 7	Aantal EC
Praktijkvakken	26
Theorie	4
Semester 8	Aantal EC
Praktijkvakken	25
Scriptie	4
Theorie week	1
Totaal jaar 4	60

Specialisatie Sculpture

Jaar 2

Semester 3	Aantal EC
Praktijk sculpture	18
Tekenen naar waarneming	1
Technische vaardigheden	2
Theorie	4
Lezingen	1
Reflectie & V.O.B.	3
Excursie	1
Semester 4	
Praktijk sculpture	19
Tekenen naar waarneming	1
Technische vaardigheden	2
Theorie	4
Lezingen	1
Reflectie & V.O.B.	3
Totaal jaar 2	60

Jaar 3

Semester 5	Aantal EC
Praktijk sculpture	6
Minor of stage	15
Theorie	4
Lezingen	1
Reflectie & V.O.B.	3
Excursie	1
Semester 6	Aantal EC
Praktijk sculpture	19
Tekenen naar waarneming	1
Technische vaardigheden	2
Theorie	4

Lezingen	1
Reflectie & V.O.B.	3
Totaal jaar 3	60

Jaar 4

Semester 7	Aantal EC
Praktijk sculpture	25
Theorie	4
V.O.B.	1
Semester 8	Aantal EC
Praktijk sculpture	24
Theorie	4
V.O.B. en presentatie	2
Totaal jaar 4	60

Specialisatie Fine Art Media

Jaar 2

Semester 3	Aantal EC
Praktijk Fine Art Media	18
Tekenen naar waarneming	1
Technische vaardigheden	2
Theorie	4
Lezingen	1
Reflectie & V.O.B.	3
Excursie	1
Semester 4	
Praktijk Fine Art Media	19
Tekenen naar waarneming	1
Technische vaardigheden	2
Theorie	4
Lezingen	1
Reflectie & V.O.B.	3
Totaal jaar 2	60

Jaar 3

Semester 5	Aantal EC
Praktijk Fine Art Media	6
Minor of stage	15
Theorie	4
Lezingen	1
Reflectie & V.O.B.	3
Excursie	1
Semester 6	Aantal EC
Praktijk Fine Art Media	19
Technische vaardigheden	3
Theorie	4
Lezingen	1
Reflectie & V.O.B.	3
Totaal jaar 3	60

Jaar 4

Semester 7	Aantal EC
-------------------	------------------

Praktijk Fine Art Media	25
Theorie	4
V.O.B.	1
Semester 8	Aantal EC
Praktijk Fine Art Media	24
Theorie	4
V.O.B. en presentatie	2
Totaal jaar 4	60

Programma Fine Art Enschede deeltijd

Jaar 1 propedeuse

Semester 1	Aantal EC
Praktijkvakken	9
Theorie	5
Logboek en ISP	1
Zelfstudie	9
Semester 2	
Praktijkvakken	9
Theorie	5
Logboek en ISP	1
Zelfstudie	9
Totaal jaar 1	48

Jaar 2 einde propedeuse, start hoofdfase

Semester 3	Aantal EC	
Praktijkvakken	4	
Theorie	3	
Logboek en ISP	1	
Zelfstudie	4	Einde propedeuse
Semester 4		
Praktijkvakken	14	
Theorie	7	
Logboek en ISP	1	
Zelfstudie	14	
Totaal jaar 2	48	

Jaar 3

Semester 5	Aantal EC
Praktijkvakken en ISB	9
Theorie	5
Logboek en ISP	1
Zelfstudie	9
Semester 6	Aantal EC
Praktijkvakken en ISB	9
Theorie	5
Logboek en ISP	1
Zelfstudie	9
Totaal jaar 3	24

Jaar 4

Semester 7	Aantal EC
Praktijkvakken en ISB	9
Theorie	5
Logboek en ISP	1
Zelfstudie	9
Semester 8	Aantal EC
Praktijkvakken en ISB	9
Theorie	5
Logboek en ISP	1
Zelfstudie	9
Totaal jaar 4	48

Jaar 5

Semester 9	Aantal EC
Praktijkvakken en ISB	12
Theoriewerkstuk-eindexamenpublicatie	4
Zelfstudie	8
Semester 10	Aantal EC
Praktijkvakken en ISB	12
Theoriewerkstuk-eindexamenpublicatie	10
Zelfstudie	2
Totaal jaar 5	24

Bijlage 6 Bestudeerde documenten

- Kritische reflectie
- Eindwerkstukken
- Literatuur
- Toetsen
- Toetsbeleid ArtEZ
- Toetsplan
- Beleidsdocumenten
- Evaluatieresultaten
- Verslagen werkveldcommissie
- Jaarverslag examencommissie
- Verslagen opleidingscommissie
- Informatie van decanaat en studieloopbaancoaching
- Instroom-, doorstroom- en uitstroomgegevens
- Projecten
- CV's en overzichten van docenten
- Studiehandleiding voor de stages
- Vakbeschrijvingen
- Verslagen gecommiteerden
- Eindwerkstukken van de volgende studenten:

Enschede voltijd

1410779

1403202

1503644

1502421

1506827

1503168

1504590

Enschede deeltijd

1410162

1503688

Arnhem

1504639

1405090

1403949

1506145

1501678

Zwolle

1501383

1409523

1401275

1505432

Bijlage 7 Onafhankelijkheidsverklaringen

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de ^{scabiant}visitatiecommissie van de opleiding B Autonome Beeldende Kunst van ARTEZ. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

T. Buisson

Datum:

22-4-2014

Plaats:

Eindhoven

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de ^{scabiant}visitatiecommissie van de opleiding B Autonome Beeldende Kunst van ARTEZ. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

Rik van Santen

Datum:

22/4/14

Plaats:

Eindhoven

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleiding B Autonome Beeldende Kunst van ARTEZ. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

Anny Bomm

Datum:

22.4.14

Plaats:

Enschede

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleiding B Autonome Beeldende Kunst van ARTEZ. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

R.S. Kloosterma

Datum:

22 april 2014

Plaats:

Enschede

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring
voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleiding B Autonome Beeldende Kunst van ArteZ. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbesteder of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

W. de Rooy

Datum:

22-4-2014

Plaats:

Enschede